

Populisme i et markedsdemokratisk samfund

- En analyse af Socialdemokratiet og Venstre

Sebastian Sørig

Studienummer: 20123463

10. semester

Kandidatspeciale

August 2017

Aalborg Universitet

Rapportens samlede antal tegn: 161.779

Svarende til: 67,4 sider af 2.400 tegn

Vejleder: Maren Lytje

Abstract

In this dissertation I deal with the issue of how the populist concepts: “the people versus the elite”, “charismatic leader” and “nativism” influence how the two Danish moderate middle parties Socialdemokratiet and Venstre during election campaigns for the Folketing in 2001, 2005, 2007 and 2011. I will also look into how the development of market-democracy can be seen in the parties. Theoretically I will be focusing on the Dutch professor Cass Mudde who views populism as an ideology, British professor Margaret Canovan who views it as a political movement and the Danish professors Susi Meret who studies in a Danish perspective and Tim Knudsen whose theory of the market-democracy is seen as a form of modern day populism.

The analysis showed that the two parties had a very clear and distinct view on “the elite”. Socialdemokratiet viewed it as an economical elite, who wanted to embellish the wealthy at the cost of the less fortunate. Venstre on the other hand viewed the elite as an intellectual elite, who had lost its touch with the people of the nation. With regards to the people both parties agreed that the definition of this concept depended on which political issue was discussed. In regards to the “charismatic leader” the analysis showed that for a political party to be successful in a campaign it needed a focal point in the form of a charismatic leader, who was able to facilitate the campaign and define why the people needed to support him/her instead of the opposition.

In the discussion I discuss how nativism is most prominently shown through the politics of Venstre. However the politics of Socialdemokratiet goes through a development through the campaigns in which their views on foreign politics become increasingly harsh with a wish to protect ethnic Danish interests.

Finally the analysis and the discussion show that the development towards a market-democracy has made the two parties more professional with a greater focus on a few specific topics, that the voters have an interest in. It is also discussed how this development leads towards a political view on the voters as customers while politics is viewed as a commodity the “customers” has to buy. In order to make the sale the parties have to “brand” their topics like a company would brand any other commodity.

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	- 2 -
INDHOLDSFORTEGNELSE	- 3 -
1 INDLEDNING	1
1.1 PROBLEMFORMULERING	7
2 SPECIALETS OPBYGNING	7
3 TEORI OG FORSKNING.....	9
3.1 FOLKE OG ELITE.....	9
3.2 DEN KARISMATISKE LEDER.....	11
3.3 MARKEDSDEMOKRATI OG POPULISME	13
3.4 NATIONALISME OG XENOFABI	16
4 METODE OG EMPIRI.....	17
4.1 METODE.....	17
4.2 EMPIRI.....	18
5 POPULISME I DANSKE VALGKAMPE.....	19
5.1 VALGET I 2001	19
5.1.1 Socialdemokratiet.....	19
5.1.2 Venstre.....	25
5.2 VALGET I 2005	30
5.2.1 Socialdemokraterne	31
5.2.2 Venstre.....	37
5.3 VALGET I 2007	41
5.3.1 Socialdemokraterne	42
5.3.2 Venstre.....	48
5.4 VALGET I 2011	54
5.4.1 Socialdemokraterne	54
5.4.2 Venstre.....	60
6 HVORDAN ÆNDREDE POPULISMEN SIG I LØBET AF 00'ERNE?.....	67
6.1 ELITE OG FOLK.....	67
6.2 DEN KARISMATISKE LEDER.....	68
6.3 MARKEDSDEMOKRATIET	72
6.4 NATIVISME	74
7 KONKLUSION	76
8 REFERENCER	78

1 Indledning

Populisme. Et ord, der har vundet stadig større indpas i den politiske sfære, hvor journalister og andre politikere beskylder hinanden for at være populist og dermed opgive deres ideologiske grundlag for midtervælgerne.

Populistiske partier er dog ikke noget nyt fænomen. Et af de tidligste eksempler på et populistisk parti stammer fra USA i 1892, hvor *The People's Party* påtog sig tilnavnet *Populists* – populist¹.

Historisk har Europa også haft populistiske partier igennem tiderne. Det mest kendte er nok *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterparti* – bedre kendt som nazistpartiet ledet af Adolf Hitler i 1930'erne og 40'ernes Tyskland. Hitler illustrerede et af de mest prominente kendetegn ved et populistisk parti, en stærk og karismatisk leder.² Et kendetegn, der ifølge Margaret Canovan stadig er gældende i dag.³ Et andet kendetegn ved populismen, der er meget tydeligt ved Hitler, var begrebet *folket*. Populisterne bruger "folket", som en måde at samle støtte bag sig og til at kræve magten tilbage til netop folket. De ønsker generelt flere direkte valg og mere indflydelse til den almene befolkning, som de følte ikke længere blev hørt af eliten i regeringen⁴. Denne tankegang illustrerer også en vigtig pointe ved populismen. Populister ser ofte sig selv som værende sande demokrater, der kæmper for folkets ret til selvbestemmelse. Samtidig er de imod den eksisterende magt og dennes tilsidesættelse eller overhøring af de emner, der betyder noget for den almene befolkning⁵.

Der er dog også problemer med et begreb som "folket". Hvem er en del af folket eller vigtigere, hvem er *ikke* en del af folket? Populisme indeholder ofte et element af racisme og xenofobi.⁶ Dette var især tydeligt i Tyskland i 1930'erne og 40'erne med jødeforfølgelsen.

¹ Westlind 1996, s. 13

² Canovan 1999, s. 6

³ Ibid., s. 5

⁴ Westlind 1996, s. 17

⁵ Canovan 1999, s. 2

⁶ Westlind 1996, s. 17-18

Selve populismebegrebet har gennemgået forskellige transformationer. Populismen beror, som beskrevet på kampen mellem den korrupte elite og det "rene" folk. Hvem eliten er, har gennem tiden ændret sig meget og har været den grundlæggende katalysator for de ændringer begrebet *populisme* har gennemgået. I den originale forståelse af begrebet, var eliten de politikere, der sad på magten og ikke tog hensyn til bønderne og de små virksomheder, der således udgjorde "folket". Begrebet havde som nævnt sit udgangspunkt i en bevægelse i USA, der opstod i slutningen af det 19. århundrede, hvor den rige elite valgte, hvordan økonomien skulle udformes. Disse ændringer havde stor betydning for bønderne, som ikke havde nogen mulighed for at forsvare sig politisk, hvorfor der opstod bevægelser der ville give magten tilbage til denne gruppe af "rene" folk.⁷

Da vi kommer op til mellemkrigstiden er det dog ikke kun den siddende magt der udgør eliten længere. For Tysklands vedkommende indtager de øvrige nationer, der har lagt restriktioner på dem efter resultatet af Første Verdenskrig en rolle som den korrupte og undertrykkende elite. "Folket" blev således, for Tysklands vedkommende, hele det tyske folk, der skulle have selvbestemmelsen tilbage. Populisterne i Tyskland formåede endvidere at skabe endnu en syndebuk for, at den tyske økonomi gik ned, nemlig jøderne. Populismen var i denne inkarnation stærkt ideologisk med meget klare politiske mål, som ikke var tilfældet med tidligere inkarnationer. Derudover var den præget af en tydelig nationalisme, hvor det fædreland var der fra, magten skulle udspringe. Ikke fra et overstatsligt organ, hvis hovedsæde ikke engang lå inden for nationens grænser.

Den næste store udvikling inden for populismen finder sted i anden halvdel af det 20. århundrede. Den moderne populisme er stærkt præget af den *markedsdemokratiske* udvikling, hvilket betyder, at det ideologiske, kendt fra mellemkrigstidens populisme, ikke længere fylder så meget. I stedet er det blevet en kamp om at skaffe vælgere og sælge sig selv som politiker. Dette salg skal ske på baggrund af nogle emner vælgerne er interesseret i og som ikke nødvendigvis hører til det ideologiske fundament, som partierne originalt er

⁷ Westlind 1996, s. 13

bygget på. Politikken har med andre ord gennemgået en markedsliggørelse, hvor politik er blevet en vare og hvor vælgerne er blevet kunder, der skal "købe" denne vare. På grund af den stadig øgede globalisering har der inden for dansk politik udviklet sig en meget udtalt anti-immigrations populisme, der i nogen tilfælde grænser til xenofobi. Det vil sige, at partierne ofte kæmper om, hvem der kan sikre det mindste antal flygtninge i landet. Især terrorangrebet den 11. september 2001 mod World Trade Center i USA medførte en øget nativisme. Nativisme betyder, at der i landet er et ønske om at bevare den danske kultur, der af nogen partier beskrives som værende truet af flygtninge tilstrømningen. Der er med andre ord en stigende nationalisme til stede i landet. Denne nationalisme har også ført til en øget skepsis over for den stadige større magt EU har over medlemslandenes suverænitet, hvorfor EU som institution i dag kan ses som "eliten", som spærrer ben for nationalstatens "folk". Den korrupte elite er igennem historien blevet defineret i form af magthaverne. I takt med, at de overstatslige organisationer som NATO og EU er trådt ind på scenen, er der opstået flere eliter. Dette kan ses som en fordel for de nationale magthavere, da de er i stand til at vende fokus væk fra dem selv og over mod en anden elite. Også virksomhedsejere er med tiden blevet gjort til en elite, hvilket kan tilskrives den marxistiske ideologis indflydelse på populismen. Det rene folk er derimod svært at definere historisk da det er meget afhængigt af, hvilket emne der diskuteres. Traditionelt har det hovedsageligt været bønderne og arbejderne, der er blevet anset som det rene folk, da de i stor udstrækning stod for produktionen i landet og dermed var grundlaget for hele økonomien.⁸ I senere tider er der dog en tendens til, at de ældre, der er på vej ud af arbejdsmarkedet og børnefamilierne er blevet til separate "folk", for hvem forholdene også skal forbedres. Det interessante er, at det ofte har været stærke eller prominente ledere, som Adolf Hitler, der har sat reaktion i gang i forhold til ændringerne i "elite"-begrebet. Den stærke leder spiller med andre ord en altafgørende rolle i definitionen af, hvem det er, der undertrykker folket. Det betyder også at en

⁸ Canovan 1999, s. 5

succesfuld populistisk kampagne har behov for en leder, eller flere ledere, der har en vis overtalelseskraft eller karisma.

Jeg tillader mig i dette speciale at opstille tre distinkte populismeformer ud fra de overstående kriterier: den klassiske populisme, mellemkrigstids populisme og moderne populisme.

Populisme er ikke et fænomen, som kun findes i store nationer, ofte står de stærkere i mindre nationer.⁹ Her i Norden har vi også oplevet, og oplever stadigvæk, populistiske bevægelser. Det mest kendte eksempel, i et internationalt perspektiv, finder vi i Sverige, hvor Ny Demokrati spillede en stor rolle på den svenske politiske scene i første halvdel af 1990'erne, hvorefter partiet gik i opløsning. Ny Demokrati var kendetegnet ved ikke at have nogen reel partiorganisation og bestod næsten udelukkende af de to formænd, Ian Wachtmeister og Bert Karlsson, samt udvalgte venner af disse.¹⁰

Men også i Danmark har populismen gjort sit indryk. Mogens Glistrups Fremskridtsparti, fra 1972 og frem til starten af det Folketingsvalget 2001, hvor partiet ikke blev stemt ind og efterfølgende gik i opløsning, var det første store populistiske parti i Danmark. Partiet fokuserede meget af sin energi på at mindske det offentlige således den enkelte borger fik mere selvbestemmelse og dermed mere magt over sit eget liv. Fremskridtspartiet havde relativ stor opbakning blandt vælgerne, men partiet led af en meget løs organisering. Dette betød blandt andet at partiet oplevede store interne opgør, hvilket kombineret med Mogens Glistrups fængsling og udelukkelse fra partiet førte til at partiet ved valget i 2001 ikke kom ind i Folketinget og derefter gik i opløsning.¹¹

I dag er det mest prominente populistiske parti i dansk sammenhæng Dansk Folkeparti. Dansk Folkeparti er et meget tydeligt eksempel på en populistisk bevægelse, som selv udspringer fra det populistiske Fremskridtsparti, der om nogen har rodfæstet sig i dansk politik.¹² Partiet markerede sig ved, at de beskrev sig selv som fortalere og beskyttere af det danske folk. Partiet har især gjort sig bemærket ved deres meget stramme syn på udlændinge og

⁹ Mudde 2011, s. 13

¹⁰ Westlind 1996, s. 158

¹¹ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fremskridtspartiet/>

¹² Mudde 2004, s. 548

indvandring, de beskriver som en fare for det danske samfund.

Vi lever imidlertid i en tid, hvor grænsen mellem populistisk og ideologisk politik bliver stadig mere udvisket. Flere og flere partier føre en type politik, der i høj grad forbindes med populisme, for at få flere vælgere.¹³ Politik bliver i stadig højere grad anset som en vare, der skal sælges til vælgerne, hvorfor jeg i dette speciale taler om en markedsgørelse af den politiske scene, hvor politikerne eller deres parti er varen, der skal sælges mens vælgerne er blevet gjort til kunder¹⁴. Denne markedsgørelse af politik og vælgere betyder også, at partier som førhen har været meget stærkt forbundet med en meget klar og utvetydig ideologi har bevæget sig ind i en gråzone hvor ideologier ikke længere er det styrende element i forbindelse med politiske beslutninger. I stedet handler det om at skaffe vælgere til partiet, hvorfor politikken i stedet bliver mere populistisk. Dette står i skarp kontrast til den klassiske form af populisme, hvor en bevægelse ikke forsøgte at sælge sig selv til "folket", men derimod antog positionen som "folkets stemme", hvis mål var at forbedre forholdene for "folket". At grænserne er ved at blive udvisket kan eksempelvis ses i en artikel fra Nordjyske Stiftstidende, hvor det påpeges, at Socialdemokratiet med deres nye principprogram bevæger sig længere mod højre end nogensinde før.¹⁵ Det væsentlige her ikke, at Socialdemokratiet bevæger sig mod højre. Det væsentlige er, at partiet ikke længere er bundet af sin klassiske ideologi og således er i stand til at bevæge sig rundt i det politiske spektrum for at skaffe vælgere. Populisme bliver ofte kædet sammen med den ekstreme eller radikale højrefløj i forskningsøjemed, men ville det ikke efterhånden være fair at undersøge populismen som et fænomen, der findes på begge sider af det politiske centrum? Dette speciale vil undersøge hvorvidt der har fundet en populistisk udvikling sted hos to partier, der traditionelt har tilhørt modstående fløje af det politiske spektrum i Danmark: Socialdemokratiet og Venstre. Samtidig kan begge partier anses som værende moderate og de traditionelle regeringsbærende partier. Ligeledes har begge partier en lang historie. Venstre blev officielt grundlagt i 1870 som en kombination af flere grupper, blandt andet Bondevennernes

¹³ Mudde 2004 s. 555

¹⁴ Knudsen

¹⁵ Kristensen & Hansen 2017

Selskab, og kaldte sig Det forenede Venstre.¹⁶ Enkelte dele af partiet havde dog rødder tilbage til 1848 og var således repræsenteret i forbindelse med Junigrundloven af 1849 med kravet om frie og lige valg.¹⁷ Partiet var i de første mange år delt ud i mange lokale foreninger, der arbejdede tæt sammen med lokale andelsbevægelser. Vi skal frem til 1929 førend en egentlig landsorganisation blev stiftet.¹⁸ Ifølge partiets hjemmeside, har Venstre altid set sig selv som et liberalt parti, hvis mål var at skabe lige rettigheder for alle, således det ikke kun var overklassen der havde mulighed for at træffe beslutninger i landet. Partiet gik, ifølge egne beskrivelser, stærkt ind for, at det var flertallet, der skulle bestemme og ikke kun den lille overklasse. Et princip de har ført med sig gennem tiderne.¹⁹

Socialdemokratiet har ligesom Venstre rødder tilbage til det 19. århundrede. Partiet blev stiftet af blandt andre Louis Pio i 1871, med det formål at samle den fremherskende arbejderklasse på et socialistisk-marxistisk grundlag.²⁰ Ifølge Lars Billes²¹ og Mogens Rüdigers²² beskrivelse af partiet, ændrede de dog hurtigt kurs og tog i stedet udgangspunkt i, at den demokratiske socialisme skulle indføres gennem reformer i stedet for revolutioner.²³ Partiet havde, ifølge Bille & Rüdiger, i lang tid en stærk forbindelse til fagbevægelserne. Disse bånd blev dog kappet i 1996, da denne forbindelse blev anset som værende utidssvarende.²⁴ Partiet har dog fastholdt deres image som arbejdernes parti. Eller har de? Har populismen sammen med markedsgørelsen udvisket de ideologiske grundsten partierne er bygget på? Og hvordan spiller folket og eliten ind i politikernes måde at fremstille sig selv på? Det er nogle af de spørgsmål, der forsøges besvaret i dette speciale.

¹⁶ venstre.dk (a)

¹⁷ venstre.dk (b)

¹⁸ Bille & Rüdiger 2011 (a)

¹⁹ venstre.dk (a)

²⁰ socialdemokratiet.dk

²¹ Lektor ved Københavns Universitet

²² Professor med særlige opgaver ved Aalborg Universitet

²³ Bille og Rüdiger 2011 (b)

²⁴ Ibid.

1.1 Problemformulering

Med udgangspunkt i det ovenstående vil jeg i dette speciale arbejde ud fra problemformuleringen:

Hvilken rolle spiller de populistiske begreber "folk" og "elite" i forbindelse med partierne Socialdemokratiets og Venstres præsentation af sig selv i de danske Folketingsvalg i 2001, 2005, 2007 og 2011? Og hvordan kommer den markedsdemokratiske udvikling inden for politik til udtryk?

2 Specialets opbygning

Dette korte kapitel har til formål at give et overblik over dette speciales indhold. Derudover vil der blive givet en kort redegørelse for, hvad de enkelte kapitler indeholder samt min bevæggrund for at gøre som jeg gør.

Specialet er opdelt i fire kapitler med dertilhørende underkapitler foruden det afsluttende konklusionskapitel. Efter dette kapitel vil jeg redegøre for og diskutere de teoretiske begreber, der skal ligge til grund for min analyse.

Begreberne, der vil blive redegjort for og diskuteret vil tage udgangspunkt i populismen. Begreberne vil blive diskuteret med hjælp fra tre forskere, der har beskæftiget sig med populisme begrebet og anvender det på forskellig vis i deres arbejde. De tre forskere er Cass Mudde, Margaret Canovan og Susi Meret. Der til tilføjes også Tim Knudsen og dennes teori om markedsdemokratiet som et supplement til den moderne populisme som Cass Mudde repræsenterer.

Opdelingen tjener to formål: 1) at vise de forskellige tilgange, der findes omkring populismen, 2) at præsentere noget af den forskning der findes inden for emnet. Selve kapitlet vil være tematisk opdelt i *folk og elite, den karismatiske leder, markedsførelsen af politik og nativisme*. Jeg vil til sidst i dette kapitel komme med min definition på de forskellige begreber og diskutere hvilken betydning det har i forhold til problemformuleringen. Jeg har valgt den tematiske opdeling da denne fremgangsmåde gør det nemmere at

operationalisere begreberne i det efterfølgende metodeafsnit og dermed igen hjælpe mig med at gøre analysen lettere tilgængelig og stringent.

Efter teori og forskningskapitlet vil jeg begive mig over i en redegørelse af den anvendte metode i specialet. Som det blev nævnt i ovenstående beror metoden på en operationalisering af de førnævnte begreber, der findes inden for populismen. I dette kapitel vil jeg også redegøre for den empiri, der anvendes i specialet. Formålet med at have både metode- og empiriafsnittet under samme kapitel er at vise, hvordan metoden passer til empirien og hvilke faldgrupper, der eventuelt kan være mellem metoden og empirien. Argumenterne for den valgte empiri vil i nogen grad komme til at minde om dem Susi Meret anvendte i sin ph.d. afhandling, *The Danish People's Party, the Italian Northern League and the Austrian Freedom Party in a Comparative Perspective: Party Ideology and Electoral Support*, da emnerne i nogen udstrækning har samme fokus. Når metoden og empirien er redegjort for er det næste logiske skridt at bevæge sig over i en analyse hvorfor dette også er det næste kapitel. Kapitlet vil være opdelt i fire underkapitler. Et for hvert Folketingsvalg. Der er to grunde til, at valgene bliver behandlet hver for sig: 1) det er nemmere at skabe et overblik og 2) det gør det nemmere at vise en eventuel udvikling. Hvert afsnit vil ligeledes være delt op i forskellige underafsnit med det formål at få så meget information ud af empirien som muligt i forhold til besvarelsen af problemformuleringen. Derudover vil partierne også blive behandlet individuelt for at undgå forvirring og for bedre at kunne vise den forskel, der er mellem de to partier.

De resultater, der bliver fundet i analysen vil derefter blive diskuteret i det næste kapitel. Diskussionen vil tage udgangspunkt i, hvordan begreberne *folk* og *elite* ændre sig igennem valgkampen og hvilken betydning dette har for, hvordan Socialdemokratiet og Venstre positionere sig i forhold til vælgerne. Derefter vil det blive diskuteret hvilken betydning karismatisk leder har for partiet og hvilken betydning, der ligger i nativisme i forhold til partierne. Til sidst vil det også blive diskuteret hvilken effekt den markedsdemokratiske udvikling har på den måde partierne fører valgkamp og relatere til partierne. Dette kapitel kan også ses som en opsummering af de tidligere afsnit

Til sidst vil hele specialet blive samlet op på i konklusionen, hvor problemformuleringen vil blive besvaret.

3 Teori og forskning

Som det blev nævnt i foregående kapitel vil dette kapitel fungere som en præsentation af både teori og forskning. Jeg starter ud med at gennemgå begreberne *folk* og *elite*, hvorefter jeg bevæger mig over til *den karismatiske leder*. Herefter vil *markedsdemokratiet* blive redegjort for og diskuteret i forhold til populisme. Til sidst vil jeg redegøre for, hvordan *nativisme* er blevet en del af populismen.

3.1 Folke og elite

Et af de mest centrale elementer i populismen er kampen mellem *folket* og *eliten*. Den hollandske professor Cass Mudde²⁵ påpegede i sin artikel *The Populist Zeitgeist* fra 2004, at kampen mellem elite og folk er et af de få punkter samtlige definitioner af populisme har tilfælles.²⁶ Mudde bakkes op af den, nu pensionerede, britiske forsker Margaret Canovan²⁷, der i sin artikel *Trust the People – Populism and the Two Faces of Democracy*, beskriver populisme som "[...] an appeal to 'the people' against both the established structure of power and the dominant ideas and values of the society".²⁸ Canovan bruger her begrebet *the established structure of power*, dette må antages at betyde den nuværende struktur af partierne og den måde vi opfatter politik på, hvorfor dette skal sidestilles med eliten. Cass Mudde argumenterede i sin artikel for, at populistere er reformister og ikke revolutionære. De vil ikke fjerne parti systemet, de vil blot ændre det, så det kommer til at afspejle "det undertrykte folks" ønsker og

²⁵ Cas Mudde er en hollandsk professor, der er ansat ved DePauw University i Indiana, USA. Han har en mængde udgivelser bag sig med fokus på radikale højre partier i Europa, hvori han diskuterer hvilken rolle radikale højre partier spiller i vores moderne demokrati. (Mudde 2011, s. 12)

²⁶ Mudde 2004, s. 543

²⁷ Margaret Canovan arbejdede ved Keele University fra 1974 indtil hun gik på pension i 2002. Hun er kendt for hendes arbejde med politisk teori og i særdeleshed hendes vidtrækkende forskning inden for populisme (<https://www.keele.ac.uk/spire/politics/historyofpolitics/>)

²⁸ Canovan 1999, s. 3

værdier.²⁹ Dette understreges yderligere af Aalborg Universitets egen Susi Meret³⁰, der i sin ph.d.-afhandling skrev: "*Populism is often considered a direct political outcome of the voters' reaction against the status quo*".³¹ Canovan tilføjer hertil, at populistere påstår, at de taler for *den stiltiende majoritet* ("folket"), hvis ønsker og værdier ofte bliver tilsidesat af den arrogante elite af "korrupte" politikere og højtråbende minoriteter.³²

Men hvem udgør så "folket"? Mudde henviser til nogle, unavngivne, kommentatorer, der argumenterer for at "folket" i realiteten ikke eksisterer og at begrebet derfor udelukkende er et retorisk kneb. Omvendt, påstår Mudde, er der dem, der har givet en klassefortolkning til "folket", hvilket betyder, at populisterne ikke taler på vegne af hele folket, men kun på vegne af en bestemt gruppe i samfundet.³³ Muddes egen forståelse af "folket" er, at denne gruppe hverken eksisterer eller er altomfattende. Derimod er det en mytisk og konstruerede undergruppe af populisternes forestilling om befolkningens værdier.³⁴ Susi Meret lægger sig også op af denne definition af "folket" som værende et konstrueret billede af populistens egen ideale verden.³⁵ Mudde påpeger dog at selv denne definition ikke er dækkende, da forskellige grupper af populistere kan have forskellige syn på hvem "folket" er, selv inden for samme landegrænse.³⁶ Margaret Canovan har ligeledes svært ved at definere, hvem "folket" er. Hun opstiller derfor tre forskellige typer af "folket": *det forende folk*, *vores folk* og *de almindelige mennesker*. Når "folket" defineres som *det forende folk* forsøger populistere at samle folket mod de fraktioner, der forsøger at skille landet af. Denne tilgang har med andre ord en nationalistisk tilgang til "folket".

²⁹ Mudde 2004, s. 546

³⁰ Susi Meret er lektor ved Aalborg Universitet, hvor hun er tilknyttet Institut for Kultur og Globale Studier. Hendes forskningsområder er blandt andet højrepopulisme og ekstremistiske bevægelser. Derudover er hun hovedkoordinator for forskningsnetværket om Nordisk Populisme (AAU)

³¹ Meret 2010, s. 44

³² Canovan 1999, s. 5

³³ Mudde 2004, s. 545

³⁴ Ibid., s. 546

³⁵ Meret 2010, s. 77

³⁶ Mudde 2004, s. 546

Den anden version hos Canovan er *vores folk*, der har et stærkt fokus på etnisk samhørighed. Et eksempel herpå kunne være Dansk Folkeparti, der fokuserer på danskheden i form af den etniske dansker. Den tredje og sidste version for Canovan er *almindelige mennesker*. Populister forsøger med denne definition at samle de almindelige arbejdende borgere imod den privilegerede og uddannede elite, som sidder trygt på kontoret og træffer alle beslutningerne uden om den almindelige borger.³⁷ I en artikel fra 2004, *Populism for political theorists?*, stiller Canovan også selv spørgsmålene: hvem er det helt konkret "folket" skal stå i kontrast til og om "folket" reelt har nogen form for magt i den politiske virkelighed.³⁸ Meret argumenterer for, at denne mangfoldighed af betydninger faktisk frarøver begrebet nogen reel betydning. Dette synes måske som en ulempe, men skal egentlig ses som en fordel, da begrebet i så fald kan anvendes i mange forskellige sammenhænge.³⁹ "Folket" er et utrolig svært begreb at definere, hvorfor det er et begreb, der skal defineres fra situation til situation. Der er to fællestræk på tværs af alle tre forskere: 1) "Folket" bliver undertrykt af "eliten" i en eller anden udstrækning og 2) "folket" er trætte af den måde hvormed landet styres. "Eliten" er derimod relativ nem at definere. Alle tre forskere er enige om, at "eliten" udgøres af magthaverne i et land, det være sig økonomisk, politisk eller intellektuel, der ikke tager hensyn til "folkets" ønsker og værdier.

3.2 Den karismatiske leder

Skønt "folket" og "eliten" er et hovedbegreb inden for populismen betyder det ikke noget, hvis ikke der er en leder, der kan samle folket bag sig. Margaret Canovan beskriver et karismatisk individ, der forstår at tale folkets sag som værende en katalysator for en populistisk bevægelse.⁴⁰ Canovan beskriver det også således: "*Personalized leadership is a natural corollary of the reaction*

³⁷ Canovan 1999, s. 5

³⁸ Canovan 2004, s. 249-251

³⁹ Meret 2010, s. 63

⁴⁰ Canovan 1999, s. 5

against politics-as-usual".⁴¹ Politics-as-usual beskrives efterfølgende som upersonlige politikere, der gemmer sig bag bureaukratiet og dermed undgår "folket". Også Meret ser en karismatisk leder som et grundlæggende træk ved populismen.⁴² Hun argumenterer dog for, at en karismatisk leder ikke nødvendigvis har nogen betydning for valgstatistikkerne, selvom der dog synes at være en sammenhæng mellem karismaen hos lederen af partiet og antallet af *mandlige* medlemmer.⁴³

Meret påstår i en artikel, *Charismatic female leadership and gender: Pia Kjærsgaard and the Danish People's Party* (2015), at det hovedsagelig kun er mandelig leder af populistiske partier, der bliver betegnet som værende karismatiske.⁴⁴ Dette tilskriver hun i artiklen som et muligt resultat af den biologiske faktor i at mænd fremstår mere autoritære og ligefrem samt det faktum af der er en overvejende repræsentation af hvide mænd i populistiske partier.⁴⁵ Meret beskriver forskellen på mandlige og kvindelige leder således:

*"While male/masculine-constructed features and attributes are easily associated with charismatic leadership, the same cannot be said for female/feminine ones; the latter are more likely to be seen as directly contrasting political charisma while perhaps reinforcing aspects of populist leadership style"*⁴⁶

Kvinder repræsenterer den diametrale modsætning til politisk karisma ifølge Meret. Ifølge Meret lader de kvaliteter vi beskriver som karismatiske til at være baseret på de kvaliteter vi ofte forbinder med maskulinitet som eksempelvis rational tænkning, beslutsomhed og virilitet. De traditionelle feminine kvaliteter som følsomhed, subjektivitet og fokuset på personlige sfære som hjemmet, bliver i højere grad anset som ukarismatiske.⁴⁷ Meret påpeger efterfølgende at disse forskelle er meget generaliserende og karisma afhænger i stor stil af den

⁴¹ Canovan 1999, s. 6

⁴² Meret 2010, s. 33

⁴³ Ibid., s. 214

⁴⁴ Meret 2015, s. 81

⁴⁵ Ibid., s. 83

⁴⁶ Ibid., s. 84

⁴⁷ Ibid., s. 87

individuelle person.⁴⁸ Det betyder med andre ord ikke noget om lederen af partiet er mand eller kvinde. I sidste ende handler det om, hvorvidt lederen udstråler karisma eller ej.

Hvor Canovan og Meret beskriver en karismatisk leder som en grundsten i populismen, beskriver Cass Mudde i stedet den karismatiske leder som en facilitator af populisme ikke som definerende for det.⁴⁹ Når Mudde beskriver den karismatiske leder som en facilitator i forhold til populismen, kan der argumenteres for, at det er lederen, der bestemmer, hvem "folket" er og måske vigtigere, hvem eliten er. Det giver mening at antage, at lederen definerer hvem det er, partiet forsøger at bekæmpe og på hvis vegne, kampen udkæmpes. Forskellen mellem at være en definerende del og værende en facilitator for populismen, kan måske synes lille, men ikke desto mindre, har det en stor betydning for lederens rolle i et populistisk parti. Hvis det er som Canovan og Meret beskriver det, kan partiet ikke eksistere uden den karismatiske leder, hvorimod med Muddes definition kan partiet godt eksistere, men lederen gør det nemmere.

For Mudde er lederen en naturlig del af populismen og kan ses som en naturlig reaktion, på politikerleden som "folket" føler. Lederen for det populistiske parti repræsenterer den kontakt folket søger til deres politiske ledere og som de mangler på grund af den korrupte elites ligegyldighed over for folket.⁵⁰

3.3 Markedsdemokrati og populisme

Professor ved Københavns Universitet Tim Knudsen argumenterer i sin bog *Fra folkestyre til demokrati* (2007) for at Folketingsvalget i 2001 var startskuddet til en helt ny måde at føre politik. Partierne blev et brand og valgkampen blev for tv-stationerne en vare, der skulle sælges til seerne. Medierne overtog med andre ord politikernes valgkamp i en hvis udstrækning når det kom til de tv-transmitterede debatter. Det var tv-stationen, der bestemte hvilke emner, der

⁴⁸ Meret 2015, s. 87

⁴⁹ Mudde 2004, s. 545

⁵⁰ Ibid., s. 546

skulle diskuteres og ikke partiernes egen politik.⁵¹ Ifølge Knudsen lod 1950'ernes danske politikere sig ikke diktere af, hvad medierne ønskede at snakke om. De stod selv for beslutningen om, hvad der var ønskværdigt og muligt for det danske demokrati. 2001-politikerne blev derimod sat i

*"[...] en butik, hvor de måtte gå ud fra, at kunderne ville have frakker og hatte, ikke benklæder og sko. Talbage af den demokratiske dialog var kun en debat om, hvilke frakker og hatte, der var bedst for demokratikunderne"*⁵²

Som nævnt var det medierne, der som udgangspunkt bestemte hvad politikerne måtte "sælge" når de var på skærmen. Politikerne havde dog også en måde, hvormed de kunne styre valgkampen i deres retning: *priming*. Priming tager betydeligt længere tid end en valgkamp vare og indebære en masse forberedende arbejde i form af fokusgruppeundersøgelser af bestemte temaer og testning af den retoriske udformning disse temaer. Derudover var det vigtigt, at partierne over en længere periode meget konsekvent fokuserede på disse temaer. Partierne skulle med andre ord *brande* sig på de temaer, så vælgerne ikke var i tvivl om, hvor partiet stod på netop disse emner.⁵³ Denne måde at kontrollere valget på, var ifølge Knudsen meget kraftigt inspireret af erhvervslivet og deres måde at reklamere for en vare.⁵⁴

2001-valgkampen skal ikke ses som begyndelsen på mediernes og markedets indtrængen på politikken. Valgkampen skal blot ses som kulminationen på en udvikling, der ifølge Knudsen har fundet sted siden 1980'erne.⁵⁵ Denne udvikling understøttes af Cass Mudde, der endda går længere tilbage end 80'erne. Mudde skriver:

"Even if we only limit ourselves to the post-war period, we can note significant changes in the importance, role and range of the media. In short, more important than the actual increase in sleaze and

⁵¹ Knudsen 2007, s. 86-87

⁵² Ibid., s. 87

⁵³ Ibid., s. 88-89

⁵⁴ Ibid., s. 90-91

⁵⁵ Ibid., s. 105

*corruption in politics, is the different way in which politics is reported upon in the media [...]*⁵⁶

Mudde argumenterer således for, at medierne er en afgørende faktor for, hvordan politik fremstilles over for vælgerne. Knudsen tilføjer hertil, at den politiske dagsorden i mange tilfælde blev fastsat i samarbejde med de forskellige medier.⁵⁷ Denne udvikling førte flere forskellige ting med sig. Partiorganisationerne blev gjort til en professionel bestyrelse. I valgkampe var de en "salgsorganisation", mens det var en "elitær tænketank" mellem valgene. Politikken blev designet til hvert enkelte valg og "kontraktpolitik" begyndte at gøre sin indtræden på den politiske scene. *Markedspartierne* begyndte at se dagens lys.⁵⁸ Derudover gav medierne ifølge Mudde også enkeltstående populistisk aktører muligheden for at ramme et større publikum på grund af mediernes konstante konkurrence med hinanden.⁵⁹

En anden årsag til denne udvikling inden for politik, tilskriver både Mudde og Knudsen det Mudde kalder den *kognitive mobilisering*.⁶⁰ Den kognitive mobilisering består af, at vi som vælgere bliver stadig bedre uddannet og dermed i stand til at skabe vores egen mening omkring det politikkerne bringer op. Vi vil ikke bare lade os styre af hvad politikkerne siger.⁶¹ Knudsen beskriver det som et udtryk for "[...] *både sund skepsis og forbrugeristisk holdningsløshed. Forbrugere er vant til øjeblikkelig behovstilfredstillelse*".⁶²

Denne markedsføring af politikken kom ikke alene til udtryk i partiernes håndtering af medierne. Hele kommunikationen til vælgerne blev professionaliseret hvor blandt andet analyser af vælgerholdninger jævnligt blev udført og eksempelvis elektronisk ugebrev blev sendt ud til medlemmer af partiet for at skabe en samhørighedsfølelse.⁶³

⁵⁶ Mudde 2004, s. 553

⁵⁷ Knudsen 2007, s. 105

⁵⁸ Ibid., s. 105

⁵⁹ Mudde 2004, s. 553-554

⁶⁰ Ibid., s. 554

⁶¹ Ibid., s. 554

⁶² Knudsen 2007, s. 107-108

⁶³ Ibid., s. 122

Cass Muddes beskriver populisme som en ideologi "[...] *which argues that politics should be an expression of the volonté générale (general will) of the people*".⁶⁴ Cass Mudde fortsætter i sin definition af populisme med at beskrive, hvordan udviklingen inden for politik i Vesten har ført til, at flere store nationer som Østrig og Belgien har "opgivet" demokratiet til fordel for administration af statslige affærer. Denne udvikling beskriver Mudde som en afpolitisering eller ikke-ideologisk politik og kommer som et resultat af partiernes bevægelse ind mod midten for at skaffe vælgere og for at inddrage vælgerne i så stort omfang som muligt.⁶⁵ Med den udvikling, der har været inden for politik, med blandt andet vælgerholdningsanalyser, fokusgruppeundersøgelser og analyser af retoriske virkemidler, er det meget nærliggende at argumentere for, at Tim Knudsens teori om markedsdemokrati er en forlængelse af populismen. For at vende tilbage til Knudsens tidligere metafor: Partierne forsøger at sælge de samme hatte. Det handler bare om, hvem der har den bedste sælger. Knudsens teori kan således være med til at forklare, hvad der ligger til grund for et succesfuldt "salg".

3.4 Nativisme

I sin artikel fra 2011, *Radical Right Parties in Europe: What, Who, Why?*, beskriver Cass Mudde, at populismen indeholder et element af nativisme.⁶⁶ Nativismen er ikke en definerende faktor ved populismen, men det er et element, der ofte findes ved de større populistiske partier som Dansk Folkeparti. Nativisme betyder inden for filosofien, at vi som mennesker er født med nogle interne egenskaber for eksempel evnen til at tale.⁶⁷ Inden for samfundsvidenskaberne betyder nativisme i stedet et ønske om at bevare eller genoplive en uddøende kultur.⁶⁸ Nativismen indeholder både elementer af xenofobi (frygten for fremmede) og nationalisme. Princippet bag er, at det kun

⁶⁴ Mudde 2004, s. 543

⁶⁵ Ibid., s. 555

⁶⁶ Mudde 2011, s. 12

⁶⁷ Koch 2016

⁶⁸ Liep 2009

er de etniske indfødte, der skal have lov til at bo og opholde sig i en given nation og at alle fremmede personer eller ideer i grunden er farlige for den eksisterende kultur, hvorfor de skal holdes uden for nationens grænser. Denne nativisme kan kædes sammen med begrebet "folk". Som det blev beskrevet i afsnit 3.1 arbejder Canovan med tre forskellige måder at definere folket på (*som hele nationen, en gruppe i nationen og de almindelige borgere*) alle tre indeholder et fokus på allerede herboende borgere/vælgere og Canovan påpeger selv i sin artikel, at disse grupper samles mod "dem der ikke passer ind", eksempelvis fremmedarbejdere.⁶⁹ Meret påpeger også i sin ph.d.-afhandling, at de partier vi ofte forbinder med populisme i høj grad bliver defineret med begreber, der falder under nativisme.⁷⁰

4 Metode og empiri

Jeg vil her redegøre for den metode, der er valgt til specialets analyse. Derefter vil jeg redegøre for den valgte empiri og formålet med denne.

4.1 Metode

Formålet med dette speciale er at undersøge om populisme og markedsdemokratiet har haft en indflydelse på den måde de danske partier Socialdemokratiet og Venstre førte valgkamp i 2001, 2005, 2007 og 2011. Til dette formål har jeg i kapitel 3 redegjort for nogle af de begreber, der om noget er med til at definere populismen.

Analysen vil således være opbygget med det formål at identificere, hvordan disse begreber spiller ind i partiernes respektive valgkampe. Partierne analyseres hver for sig for at kunne se en eventuel udvikling i hvordan valgkampene føres og om begreberne ændre deres betydning. Især begreberne "folk" og "elite" er interessante da en ændring i disse begreber har betydning for hvilke politiske temaer – mærkesager – der fokuseres på.

⁶⁹ Canovan 1999, s. 5

⁷⁰ Meret 2010, s. 65

4.2 Empiri

I dette speciale fokuserer jeg primært på det skrevne valgmateriale Socialdemokratiet og Venstre brugte under de forskellige valgkampe samt deres valgvideoer. Formålet med dette er, at identificere partiernes officielle holdninger til de forskellige emner der måtte dukke op under valgkampen samt undersøge, hvordan partierne forholder og placerer sig til de forskellige begreber, der blev redegjort for i kapitel tre. Som Susi Meret påpeger i sin ph.d.-afhandling, kan der stilles spørgsmålstegn ved relevansen af dette materiale, da det ikke er her den almindelige vælger lærer om partierne.⁷¹ Det skal dog tages i betragtning, at dette speciale ikke undersøger vælgertilslutning. Formålet med dette speciale er, at undersøge om de to moderate midterpartier Socialdemokratiet og Venstre er påvirket af populisme og den markedsdemokratiske udvikling og hvordan dette eventuelt kommer til udtryk i den valgkamp de fører samt hvordan de positionere sig i forhold til begreberne "folk" og "elite".

Det er dog ikke kun partiets eget officielle valgmateriale, der tages i betragtning. Også forskellige debatter og interviewprogrammer fra de forskellige valgkampe tages med i analysen. Dette gøres dels for at undersøge om der er sammenfald mellem partiernes officielle holdninger og hvad formændene ytrer i forbindelse med debatterne. Derudover tjener det også det formål, at debatterne giver mulighed for at se med hvilken retorik partierne italesætter deres respektive "eliter" i direkte udsendelser til vælgerne. Stemmer den over ens med det, der står skrevet i partiernes valgmateriale eller kommer der nye og "stærkere" begreber i brug.

⁷¹ Meret 2010, s. 50

5 Populisme i danske valgkampe

5.1 Valget i 2001

Valget i 2001 blev udskrevet den 31. oktober og skulle afholdes den 20. november i forbindelse med de allerede planlagte kommunal- og amtsrådsvalg. Resultatet af valget var et massivt nederlag til Socialdemokratiet, der gik 11 mandater tilbage, et dårligere valg var ikke set siden 1973 og det var første gang siden 1920, at partiet mistede sin status som det største parti i Folketinget.⁷² Omvendt gik det utroligt godt for Venstre, der gik 14 mandater frem og således var i stand til at danne et rent borgerligt flertal sammen med Det Konservative Folkeparti og med støtte fra Dansk Folkeparti. Det var første gang sin 1926, at et rent borgerligt flertal uden om midterpartierne eksisterede.⁷³ Valget var i mange sammenhænge præget af terrorangrebet den 11. september. Dette angreb havde ikke bare vidtrækkende konsekvenser i USA. Resten af verdenen oplevede også en stor frygt for denne nye type angreb, der aldrig tidligere havde været så voldsomme. Angrebet betød et større sammenhold i nationale sammenhæng, men også på en international skala, hvor der hurtigt blev samlet en koalition mod Al-Qaeda. Derudover opstod, der også en større frygt for indvandrere⁷⁴, der tydeligt prægede den danske valgkamp.

5.1.1 Socialdemokratiet

Som den siddende regerings frontparti stod Socialdemokratiet i dette valg til at tabe mest. Partiet og i særdeleshed Poul Nyrup Rasmussen havde mistet en del anseelse i de danske vælgers øjne efter blandt andet de kraftige ændringer, der blev foretaget på efterløns området, trods løfter om, at der ikke ville blive foretaget nogen ændringer her.⁷⁵ Derudover var de mange skatter og afgifter, der var kommet i løbet af SR-regeringens tid med regeringsansvaret også et

⁷² danmarkshistorien.dk 2015a

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Vestergård 2011

⁷⁵ Als & Mørch 2012, s. 91-93

punkt, hvor regeringen var blevet upopulær. Poul Nyrup formåede også, ifølge Roald Als og Søren Mørch, at slå skærver af sit images med den kendte cykelhjelm-skandale i forbindelse med en cykeldemonstration mod Frankrigs genoptagning af underjordiske atomprøvesprængninger.⁷⁶ Partiet havde også problemer alene i interne opgør og uoverensstemmelser i udtalelser til medierne, hvilket skabte splid internt.⁷⁷ Terrorangrebet den 11. september mod USA gav dog Poul Nyrup Rasmussen et lille håb om at kunne beholde regeringsmagten, da han, ifølge Als og Mørch, i denne forbindelse formåede at vise sig som en "rigtig statsmand", der med fine og tomme ord lovede Danmarks støtte til det amerikanske folk. Den efterfølgende valgkamp for Socialdemokraterne var da også, som allerede nævnt, stærkt præget af denne hændelse.⁷⁸

Socialdemokratiet gik i 2001 til valg på sloganet "*mennesker først*". De temaer der blev fremhævet her var et bedre sundhedsvæsen, sund kost, et bedre miljø samt en fast og fair udlændingepolitik. Udlændingepolitikken bar stort præg af, at Socialdemokratiet i denne valgkamp havde fokus på det internationale samarbejde. Men også emner som kost og miljø fik et internationalt præg.

5.1.1.1 Mærkesager for 2001

Socialdemokratiet fremlagde i deres valghæfte, *Mennesker først*, 15 forskellige temaer og ideer, de ville basere en ny regering på. Som titlen på valghæfte indikere var der et klart humanistisk perspektiv på emnerne. Markedet og økonomien blev med andre ord set som sekundær i forhold til mennesket. Men hvad der er interessant er, at flere af emnerne havde en klar international orientering. Eksempelvis miljø- og udlændingepolitikken var stærkt præget af denne orientering. Poul Nyrup Rasmussen sagde i et interview: "[...] *det vi siger og gør internationalt skal også hænge sammen med det vi siger og gør indenrigs, herhjemme*".⁷⁹ Denne påstand fra Nyrup Rasmussens side kan og bør ses som en direkte reaktion på det image-boost han fik i forbindelse med sin håndtering af

⁷⁶ Als & Mørch 2012, s. 52

⁷⁷ Ibid., s.123-124

⁷⁸ Ibid., s. 121

⁷⁹ Danmarks Radio 2001a, 12:26-12:30

11. september angrebet i USA.

De fleste af de emner partiet ønskede at diskutere og fremhæve i valget blev aldrig eller i meget ringe grad taget op af medierne og af de fire emner de fremhæver i deres valgvideo fra valgkampen,⁸⁰ var det kun ét, udlændingeområdet, der havde nogen større interesse for medierne. Foruden udlændingepolitikken var de eneste emner partiet havde i deres program, der for alvor blev taget op af medierne, nedsættelsen af ventelisterne til sygehusene, stramninger på retspolitikken samt forbedringer af forholdene for de svageste i samfundet. Disse emner havde alle en betydning for befolkningen. Især stramningerne på retspolitikken havde interesse grundet frygten for et terrorangreb i Danmark. Der kan derfor argumenteres for, at kun disse emner lever op til at være populistiske samt orienteret mod markedsdemokratiet. Spørgsmålet er dog om ikke dette var mere held end en decideret plan fra Socialdemokratiets side.

5.1.1.2 Valgkampen

Socialdemokratiets valgkamp var som allerede nævnt stærkt fokuseret på internationale relationer, det danske image ud af til om man vil. Derudover var valgkampen også præget af, at de allerede sad med regeringsansvaret. Megen argumentation gik således på hvor godt regeringen havde gjort det i den tid, de sad med regeringsansvaret. Her fremhæves eksempelvis på udlændingeområdet:

*"Indsatsen mod kriminelle asylansøgere er forstærket. Udlændingeloven er ændret, så det er muligt at fængsle kriminelle asylansøgere, mens deres sag behandles – og sagerne behandles hurtigt. Mulighederne for udvisning er udvidet"*⁸¹

Når det kommer til de svageste i samfundet fremhæves blandt andet de øgede tilbud og bevillinger til hjælp for narkomaner og alkoholikere.⁸² Som det fremgår af partiets fremhævelse af deres indsats over for socialt udsatte

⁸⁰ Danmarks Radio 2001a, 05:05-10:05

⁸¹ Socialdemokratiet 2011, s. 28

⁸² Ibid., s. 36

forsøgte Socialdemokratiet også at sælge sig selv på deres humanistiske profil. Eksempelvis er deres fokus ved stramningen af retspolitikken ikke så meget på at skærpe straffen, i stedet fokuserede de på det præventive arbejde.⁸³ Ligeledes var partiets miljøpolitik præget af en humanisme, hvor vi skal bevare vores klode til vores efterkommere og bevare den biologiske diversitet.⁸⁴ Over flere omgange beskyldte Socialdemokratiet også Venstre for at stjæle eller imiterer deres politik. Nyrup Rasmussen henviser eksempelvis til udlændingepolitikken:

*"[...] Venstre startede vist med at tale om en fair og fast udlændingepolitik. Så talte vi om en retfærdig og konsekvent og vupti, så talte Venstre også lige pludselig om retfærdig og konsekvent"*⁸⁵

Partiet begrunder dette "tyveri" med, at Venstre prøver at fange vælgerne på midten. Når Socialdemokratiet valgte at være så direkte i deres beskyldninger, kan det være en måde for partiet at vise, at den politik de har valgt at føre er den rigtige, og at de andre partier således blot kopiere dem. Der kan dog også argumenteres for, at det egentlig er Socialdemokratiet, der har stjålet fra Venstre, da retfærdig og konsekvent er synonyme med fair og fast. En hændelse i denne valgkamp, som fik konsekvenser for partiet, var under en valgdebat, hvor Poul Nyrup Rasmussen valgte at rive flere sider ud af Anders Fogh Rasmussens bog "*Fra socialstat til minimalstat*". Nyrup Rasmussen forklarede denne handling med, at han:

"[...] har erfaret indtil nu, at det er blevet kolossalt svært i den her valgkamp overhovedet at komme til at tale om indhold. Og så skal du illustrerer en gang imellem hvad er det egentlig det drejer sig om. Det kan man gøre på større eller mindre dramatisk facon og jeg valgte så at tage den her bog og så sige "sig mig engang mener du det eller mener du det ikke?". Den her valgkamp har indtil nu været

⁸³ Socialdemokratiet 2001, s. 40-41

⁸⁴ Ibid., s. 42-43

⁸⁵ Danmarks Radio 2001b, 16:25-16:32

præget af lige lovligt meget taktik og lige lovlig meget lidt indhold, derfor”⁸⁶

Formålet var således at sætte spørgsmålet ved indholdet i valgkampen. Det kan dog også tolkes som en måde for Socialdemokratiet at vise, at Anders Fogh Rasmussen var imod den danske samfundsstruktur og at man således ikke kunne regne med, at han ville fastholde den kurs, der blev fremlagt forbindelse med valgkampen. Formålet har sandsynligvis, mere end noget andet, været at skabe usikkerhed omkring Anders Fogh Rasmussens karakter.

Socialdemokratiets valgkamp var præget af et fokus på de mål de allerede havde nået igennem deres tid som regeringsledere og de havde et fokus på det internationale samarbejde. De mange temaer partiet bragte ind i valgkampen viser tydeligt, at partiet ikke havde accepteret den markedsdemokratiske udvikling. Samtidig promoverede partiet sig igennem flere forskellige politikere, ikke kun formanden.

5.1.1.3 Elite og folk

Socialdemokratiet havde ikke en fast beskrivelse af, hvem der udgjorde eliten. I stedet varierede det fra emne til emne. Den generelle tendens er dog, at det er dem, der forsøger at profitere eller udnytte deres allerede eksisterende profit til at skaffe sig selv fordele i samfundet. En ”økonomisk elite”.

Eksempelvis skriver partiet i forbindelse med sundhedsvæsenet: *”Det er fundamentalt, at der ikke er penge mellem læge og patient. Muligheden for et sundt liv skal ikke være afhængig af social baggrund eller økonomi”*.⁸⁷ Her var eliten dem, der har råd til at betale for privat behandling. Ved at have råd til privat behandling er de dermed i stand til at undgå ventelisterne, hvilket skader den del af befolkningen som ikke har råd til at betale selv. Poul Nyrup Rasmussen gjorde også Venstre og Det Konservative Folkeparti til en del af eliten, dog ikke på samme måde som det er tilfældet med de førnævnte. I stedet

⁸⁶ Danmarks Radio 2001a, 01:01-01:26

⁸⁷ Socialdemokratiet 2011a, s. 14

pålagde han dem en del af skylden for den læge og sygeplejerskemangel der var siden slut 1980'erne.⁸⁸

Bevæger vi os over i et emne som udlændingepolitik var det meget tydeligt, at Socialdemokratiet anså Venstre og den øvrige højrefløj som værende eliten, der ønsker at skabe splid i samfundet. *"Socialdemokratiet har konsekvent afvist de ekstreme standpunkter i udlændingedebatten. Vores mål er at bygge bro"*.⁸⁹ I denne sammenhæng forsøgte partiet igen at inddrage den internationale situation, da Poul Nyrup Rasmussen i et interview sagde: "

*"Vi insisterer på, ligesom de andre [det internationale samfund] gør, at nu skal vi altså forstærke vores indsats i forhold til den tredje verden. Så er der en forskel til måske [mellem Socialdemokratiet og Venstre] Ja i al ubeskedenhed [...] jeg synes vi har en meget god erfaring med hensyn til det internationale. Vi har et stærkt personligt netværk som man ikke må undervurdere [...]"*⁹⁰

Her påstod Poul Nyrup Rasmussen indirekte, at Venstre simpelthen ikke havde det netværk der skulle til. De var dermed en uvidende elite, der kun vil skade Danmark, hvis de kom til magten.

Det var ikke kun rigmænd og politiske modstandere, der bliver fremstillet som eliten, der skulle bekæmpes. Også noget så abstrakt som *markedet* blev i nogle situationer fremstillet som en modstander af mennesket. Dette kunne eksempelvis ses i titlen på Socialdemokratiets valghæfte, *Mennesker først*.

Endvidere skrev de i hæftet:

*"Når pengene er i centrum, taler man aldrig om mennesker. Så taler man om forbrugere, lønmodtagere, pensionister [...] osv. Mennesker bliver redskaber i forhold til de markeder, de optræder på"*⁹¹

Også markedet står for skud i forbindelse med miljøpolitikken, da det i stor stil har en afgørende indflydelse på miljøet gennem deres produktion. Disse skulle

⁸⁸ Danmarks Radio 2001a, 21:20-21:30

⁸⁹ Socialdemokratiet 2001a, s. 27

⁹⁰ Danmarks Radio 2001a, 13:48-14:00

⁹¹ Socialdemokratiet 2001a, s. 9

blandt andet stoppes ved sanktioner og virksomhedskontrol, hvor der skal redegøres for hvilke kemikalier der bruges, deres effekt på miljøet etc.⁹²

5.1.1.4 Socialdemokratisk populisme i 2001

Kan Socialdemokratiet siges kun at være et udtryk for den moderne udlægning af populismen? Nej. Partiets klare humanistiske/ideologiske standpunkt i forbindelse med valgkampen minder i større stil om mellemkrigstidens populisme, da denne var væsentligt mere præget af egentlig ideologi i forhold til nogen af de andre populismereformer. Dermed ikke sagt, at der ikke var spor af den moderne populisme. Socialdemokratiet forsøgte i høj grad at udnytte Poul Nyrup Rasmussens nyfundne popularitet og på den måde skabe opmærksomhed på partiet.

Det interessante er, at partiet til en hvis grad kombinerede mellemkrigspopulismens stærke ideologiske element med den moderne populismes markedsdemokratiske element.

Socialdemokratiet sammen med den øvrige venstrefløj i dansk politik gik dog i mod den tydelige EU-skepsis som følge af folkeafstemning, hvor det blev et klart nej til dansk deltagelse i euroen. Alligevel valgte partiet at føre en meget EU-venlig valgkamp, hvilket må siges at være et tegn på en manglende føling med vælgerne og deres interesser. I denne forbindelse vil det være nærliggende at argumentere for, at Socialdemokratiet i denne valgkamp ikke var populistisk anlagt og i høj grad var mere ideologisk præget.

5.1.2 Venstre

Venstre endte som 2001 valgets helt store vinder. Partiet gik voldsomt frem og var i stand til at danne regering med Det Konservative Folkeparti og med støtte fra Dansk Folkeparti.

Partiet gik til valg på sloganet *Tid til forandring* og med et klart indenrigspolitisk fokus, med en kraftig stramning i udlændingepolitikken og et skattestop.

Derudover var også ældreplejen, sygehusvæsnet samt retspolitikken i fokus hos partiet.

⁹² Socialdemokratiet 2001a, s. 42-43

Meget af Venstres politik var baseret på, at SR-regeringen havde haft magten for længe og dermed havde fået styrret landet ind på en skæv kurs, med for mange, og for høje, skatter og afgifter samt en alt for lempelig udlændingepolitik, der havde ført til store problemer med integrationen af flygtninge og vold blandt de unge flygtninge.⁹³ Derudover havde Venstre også hentet kraftig inspiration fra det britiske New Labour.⁹⁴

5.1.2.1 Mærkesager

I deres valgvideo fra 2001 fremhævede Venstre fem mærkesager.⁹⁵ Disse mærkesager havde i modsætningen til Socialdemokratiets internationale fokus et meget klart fokus på det indenrigs. Anders Fogh Rasmussen sagde da også i et interview:

”Selvfølgelig er den internationale situation da vigtig. Men valget handler altså ikke om krigen i Afghanistan, det handler om Danmark [...] Det, det handler om er de problemer, der optager folk i hverdagen”⁹⁶

Politik skal ikke føres uden for landets grænser med andre ord.

Igennem deres valgkamp havde Venstre, i modsætning til Socialdemokratiet, kun disse fem mærkesager som de gentog om og om igen. Anders Fogh Rasmussen skulle ifølge Knudsen have sagt, at det sværeste op til denne valgkamp var at overbevise ledelsen om kun at fremhæve nogle få punkter fra det, efter Venstres mening, fantastiske program de havde.⁹⁷

De fem mærkesager var forbedring af sygehusvæsnet, ældreplejen, et skattestop, en stramning af udlændingeloven samt en stramning af retspolitik. Alle emner der kan ses som værende populistiske og hvor kun retspolitikken fik relativt lidt omtale igennem valgkampen. Venstre var med andre ord i stand til at

⁹³ Venstre 2001b, s. 1

⁹⁴ Sørensen 2003, s. 341

⁹⁵ Danmarks Radio 2001b, 05:16-10:16

⁹⁶ Danmarks Radio 2001c, 02:50-03:34

⁹⁷ Knudsen 2007, s. 125

sætte dagsordenen med deres få og konkrete emner frem for Socialdemokratiets mange og, ifølge Venstre, luftige emner.⁹⁸

5.1.2.2 Valgkampen

I Venstres valgvideo udtalte Anders Fogh Rasmussen, at partiet ikke ønskede "[...] *forandring for forandringernes skyld. Men fordi Nyrups regering efter ni år er kørt træt og er moden til udskiftning*".⁹⁹ Denne holdning kunne også ses i partiets slogan for valget *Tid til forandring*. Denne formulering om, at partiet ønskede "forandring" i samfundet kan ses som en tydelig inspiration fra Tony Blairs New Labour, der også havde et ønske om at omstrukturere det britiske samfund.¹⁰⁰ Flere gange under valgkampen og i partiets egen valgvideo udtaler Anders Fogh Rasmussen, at "*Vi skal have en holdningsændring*".¹⁰¹ Venstres politiske ordfører, Ulla Tørnæs, udtalte også i et interview "[...] *jeg tror ikke udelukkende det er et spørgsmål om ressourcer, det er også et spørgsmål om holdningsændring*".¹⁰² Ulla Tørnæs' udtalelse skal dog ses i lyset af, at Venstre ikke fordelte så store summer til eksempelvis ældreplejen eller sygehusvæsnet, som kommunerne og amterne havde regnet sig frem til ville være nødvendige for at skabe de efterspurgte forandringer. Holdningsændringerne skal i denne forbindelse forstås som en holdning til, hvad der kræves for, at ældre får en bedre tid på alderdomshjemmene. Det vil med andre ord sige, at især plejepersonalet, men også pårørende, skal blive bedre til at bruge de penge de har fået stillet til rådighed frem for at spørge efter flere.

Venstre brugte i høj grad også Anders Fogh Rasmussen som ansigtet ud til vælgerne. I partiets valgvideo er det således kun Fogh Rasmussen man ser og hører svare på spørgsmål, hvor det i Socialdemokratiets video var flere forskellige personer, der præsenterede de forskellige emner. Derudover fungerede Anders Fogh Rasmussen også som fortæller i videoen.

⁹⁸ Danmarks Radio, 2001b 02:06-02:34

⁹⁹ Ibid., 06:30-06:36

¹⁰⁰ Sørensen 2003, s. 343

¹⁰¹ Danmarks Radio 2001b, 08:42-08:43

¹⁰² Ibid., 11:23-11:30

Som det er nævnt i den ovenstående, så adskilte Venstre sig også meget fra Socialdemokratiet ved at være meget salgsorienteret. Partiet havde fem mærkesager og disse mærkesager var, stort set, det eneste partiet ville tale om i medierne. Partiet formåede således at få mediernes dagsorden til at handle om netop deres politik. De var med andre ord gode til at introducere begrebet *spin* til den danske politiske scene. Et knob Venstre havde lånt fra New Labour, der selv var eksemplariske i at anvende spin.¹⁰³

Anders Fogh Rasmussen sagde i starten af Venstres 2001 valgvideo:

*"Inden jeg tog på valgturné, lovede jeg mig selv og dermed vælgerne at efter valget skulle ingen kunne beskylde hverken Venstre eller mig for løftebrud"*¹⁰⁴

Set med markedsdemokratiske øjne formår Fogh Rasmussen og Venstre at gøre dette løfte opnåeligt ved kun at have de fem mærkesager. Partiet formår at brande sig selv gennem disse få emner og skabe en *kontrakt* med vælgerne, som vælgerne nemt kan se om partiet rent faktisk overholder.

Som det er nævnt ovenfor i afsnit 5.1.2.1, havde Venstre en klar indenrigspolitisk orientering. Denne linje brugte de især i udlændinge politikken, hvor de mente der skulle skæres kraftigt i antallet af flygtninge, der kom ind i landet.¹⁰⁵ Derudover beskyldte Venstre også regeringen for at lukke øjnene for de problemer, den store indvandring skabte for den danske stat.¹⁰⁶ Venstre havde op til denne valgkamp formået at prime medierne således medierne tog deres temaer og mærkesager op. På denne måde fik partiet brandet sig selv som et parti, der havde forståelse for, hvad det var folket ville have og sælge sig selv på dette grundlag.

5.1.2.3 Elite og folk

I sin valgkamp havde Venstre kun én elite nemlig SR-regeringen og i særdeleshed Socialdemokratiet, da de var de primære modstandere til statsministerposten. Mange af de problemer, der var i Danmark på daværende

¹⁰³ Sørensen 2003, s. 342

¹⁰⁴ Danmarks Radio 2001b, 05:41-05:49

¹⁰⁵ Venstre 2001a, s. 5

¹⁰⁶ Venstre 2001b, s. 5

tid blev tilskrevet SR-regering. En intellektuel elite, der havde mistet følingen med befolkningen. Derfor giver det også mening når Venstre på det grundlag, at regeringen, efter Venstres mening, er blevet træt og derfor er moden til udskiftning.

Løfte om et skattestop kom som en reaktion på den, efter Venstres udsagn, himmelflugt skatterne havde været på i de senere år med SR-regeringen.¹⁰⁷ Det er egentlig mere interessant at se på, hvem Venstre identificere som værende "folket". Hvem er det partiet kæmper for? Venstres valgløfter og udregninger var i stor stil baseret på LO-familierne. Dette kan synes mærkeligt, da LO-familiernes interesse traditionelt er repræsenteret af Socialdemokraterne. Men som det allerede er nævnt var der i 2001 valgkampen mange paralleller mellem Venstre og britiske New Labour, der havde sine rødder i foreningsarbejdet i Stor Britannien. Venstre kan i grove vendinger siges at have adopteret store dele af New Labours fokusområder og valgteknikker, hvorfor de har bevæget sig længere over imod den klassiske socialdemokratiske vælgerskare og tager udgangspunkt i dem, i partiets beregninger.

5.1.2.4 Venstre populisme i 2001

Venstre var i denne valgkamp et mere eller mindre perfekt billede på den moderne populisme. Partiet havde en klar markedsorientering i deres valgkamp, som blev præsenteret af en "troværdig" sælger, i form af partiets formand.

Partiet havde også en meget klar anti-immigrations holdning, der passede til tidens ånd, hvor frygten for eventuelle terrorangreb var høj og der var problemer med unge kriminelle indvandrere. Med denne anti-immigrations holdning formåede partiet også at stille sig i opposition til regeringen og dermed fremstå som stemmen for et folk, der havde et ønske om en strammere udlændingepolitik. Regeringen blev således fremstillet som den "onde" elite, der ikke lyttede til folkets ønsker.

Et andet kendetegn ved 2001 valgkampen var Venstres reelle mangel på ideologi, eller sagt på anden vis, ligegyldighed over for partiets traditionelle

¹⁰⁷ Danmarks Radio 2001c, 03:53-03:55

ideologiske grundlag. Anders Fogh Rasmussen udtalte i et interview, hvor han bliver spurgt om det handler mere om at blive statsminister end om ideologi: *"Det handler om at vi får løst nogle af de praktiske opgaver og problemer som folk føler der er i hverdagen"*.¹⁰⁸ Fogh Rasmussen svarede ikke på om han har forladt sin ideologi, men omvendt sagde han heller ikke, at Venstre førte valgkamp ud fra et ideologisk standpunkt. Hvorfra partiet ved, hvad folk går og føler i hverdagen bliver ikke klargjort i interviewet, men i partiets valgvideo, optaget under valgkampen, påstår Anders Fogh Rasmussen, at det er igennem dialog med vælgerne rundt omkring i landet, at han får disse fornemmelser.¹⁰⁹

5.2 Valget i 2005

Den 18. januar 2005 udskrev statsministeren og Venstres formand Anders Fogh Rasmussen Folketingsvalg. Valget skulle afholdes den 8. februar. Valget skulle afholdes senest i november samme år, men Fogh Rasmussen valgte at afholde valget inden sommerens forhandlinger om den nye kommunalreform.¹¹⁰

Valgkampen blev af forskellige observatører døbt "præsidentkampen", da det dybest set var en kamp på karisma mellem de to store partiers formænd.¹¹¹

Venstre havde sammen med Det Konservative Folkeparti og med støtte fra Dansk Folkeparti, stadig mandat til at fortsætte en borgerlig regering med Anders Fogh Rasmussen som statsminister.¹¹²

Folketingsvalget var for Socialdemokraterne en fortsættelse af det ringe valgresultat fra 2001. Partiet gik yderligere fem mandater tilbage og den nye formand, Mogens Lykketoft, der havde begået et nyt "brodermord" og taget formandsposten fra en svækket Poul Nyrup Rasmussen, trådte tilbage umiddelbart efter valget.¹¹³

¹⁰⁸ Danmarks Radio 2001b, 04:43-04:48

¹⁰⁹ Ibid., 06:17-06:22

¹¹⁰ danmarkshistorien.dk 2015b

¹¹¹ Als & Mørch 2015, s. 244

¹¹² danmarkshistorien.dk 2015b

¹¹³ Ibid.

5.2.1 Socialdemokraterne

Socialdemokratiet oplevede efter Folketingsvalget i 2001 en stor intern uro. Mogens Lykketoft blev valgt til ny formand på en partikongres i håbet om, at han kunne samle partiet igen. Ved samme kongres blev det også bestemt, at partiet skulle anvende navnet Socialdemokraterne i officielle henseender, mens Socialdemokratiet stadig skulle stå på stemmesedlerne.¹¹⁴ Formålet med at skifte til Socialdemokraterne var sandsynligvis at skabe en forståelse af sammenhold i partiet samt at menneskeliggøre partiet.

Partiets primære valghæfte hed i denne valgkamp *Made in Denmark* og havde et meget kraftigt fokus på, hvordan beskæftigelsen kunne styrkes i Danmark. Hæftet indeholdt således forskellige tiltag til, hvordan forskning, uddannelse og forbedringer i daginstitutionerne kunne være med til at give den danske beskæftigelse et boost. Derudover indeholdte hæftet en klar anerkendelse af, at vi i Danmark ikke var i stand til at konkurrere på lønnen med den østeuropæiske og asiatiske lande. I stedet skulle vi konkurrere på vores evner og viden.¹¹⁵ Foruden beskæftigelsen fokuserede partiet i deres valgvideo på uddannelse, forbedringer af daginstitutionerne, udlændingepolitik samt ældreplejen.¹¹⁶

5.2.1.1 Mærkesager

I en valgplacat meget passende kaldet *Overblik* fremhævede Socialdemokraterne meget kort de temaer de gik til valg på. I alt syv temaer, en kraftig reduktion fra den foregående valgkamp, blev fremhævet: Fremtidens job, styrket uddannelse og forskning, en bedre folkeskole, en værdig ældrepleje, et sundhedsvæsen til alle, billigere børnepasning og sikring af miljøet.¹¹⁷ Derudover blev den kollektive trafik også fremhævet i *Made in Denmark*.

Det emne Socialdemokraterne fokuserede mest på igennem valgkampen var dog uden tvivl beskæftigelsen. Mogens Lykketoft sagde flere gange under de forskellige debatter, at jobs og beskæftigelse var forudsætningen for, at

¹¹⁴ Bille & Rüdiger 2011a

¹¹⁵ Socialdemokraterne 2005a, s. 2

¹¹⁶ Danmarks Radio 2005a, 08:00-12:53

¹¹⁷ Socialdemokraterne 2005b, s. 4

velfærden og de mål partierne havde sat op kunne indfris. Det primære fokus for beskæftigelsen lå på, at mange virksomheder forlod Danmark for at flytte produktionen til lande med lavere produktionsomkostninger som eksempelvis Kina.

I deres valgmateriale kan Socialdemokraterne fremstå relativt nationalistiske. Eksempelvis skriver de *"Pointen er, at Danmark klarer sig på grund – ikke på trods – af anstændighed, ansvarlighed, tryghed, gensidig tillid og samarbejde"*.¹¹⁸ Her refereres til de ting, der ifølge Socialdemokraterne repræsenterer den danske model på arbejdsmarkedet. Ligeledes beskrives velfærdssamfundet som en vigtig del af det danske arbejdsmarked, selvom VK-regeringen, ifølge Socialdemokraterne, ser velfærdssamfundet som en begrænsning.

Socialdemokraterne formåede at skabe en sammenhæng mellem de forskellige temaer gennem beskæftigelsen. I *Made in Denmark* argumenteres der således for, at beskæftigelsespolitik ikke kan anskues som en individuel enhed. Den bliver nødt til at ses i sammenhæng med andre faktorer som uddannelse og selv pasningsmuligheder for børn.¹¹⁹

På udlændingeområdet lå Socialdemokraternes fokus på det præventive arbejde i lokalområdet. De gik til valg med at "ansvar betaler sig". Ansvar i denne sammenhæng skal forstås som ansvaret for mennesker generelt. Ikke bare danskerne. Den humanistiske side hos Socialdemokraterne er således stadig tydelig i denne valgkamp, fokus er bare flyttet fra at hjælpe flygtninge her i landet til at hjælpe dem i lokalområderne.¹²⁰ Muligvis et træk inspireret af Venstre i foregående valgkamp.

Set fra et populistisk perspektiv gør Socialdemokraterne det helt rigtige. De formår at sætte fokus på et område der har stor betydning for mange dansker. Mogens Lykketoft citerede i DRs partilederrunde en arbejdsløs kvinde fra Frederikshavn: "[...] *det er træls kineserne ta'r vores arbejde, er der ikke snar nogle af dem der bestemmer, der kan komme med et svar på det her?*".¹²¹ Med

¹¹⁸ Socialdemokraterne 2005c, s. 7

¹¹⁹ Ibid., s. 8

¹²⁰ Danmarks Radio 2005a, 08:00-12:53

¹²¹ Ibid., 05:41-05:47

disse mærkesager vender Socialdemokraterne tilbage til deres klassiske ideologiske grundlag.

5.2.1.2 Valgkampen

Socialdemokratiets valgkamp var i høj grad præget af deres placering som opposition. Meget af valgkampen fokuserede således på, hvor VK-regeringen havde fejlet og ikke levet op til sine løfter. I *Made in Denmark* havde Socialdemokraterne decideret et afsnit der hed *Ord uden handling*. Dette afsnit blev brugt til at fremhæve hvordan den borgerlige politik havde været med til at knækkebeskæftigelseskurven, således den igen var faldende.¹²²

Valgkampen gik dog ikke kun ud på at miskreditere VK-regeringen. Det var i høj grad også en valgkamp, hvor Socialdemokraterne skulle forsvare, hvorfor de skulle have regeringsansvaret igen. Folket havde ikke rigtig tilgivet dem efter efterlønsændringerne de lavede i deres sidste regeringsperiode. Mogens Lykketoft og politiske ordfører Lotte Bundsgaard bliver således også spurgt i DRs Krydsilds interview den fjerde februar 2005, om grunden til, at meningsmålingerne så så skidte ud skyldes, at partiet ikke har været i stand til at få deres budskab ordentligt igennem eller om det skyldes at vælgerne kan huske hvad der skete sidste gang de sad i regering.¹²³ Mogens Lykketoft svarede dertil:

”Sidste gang vi var i regering, steg skatterne faktisk ikke i samme tryk på befolkningen, men lad nu det ligge. Vi har sagt præcist hvad der højst kan ske [...] Jeg mener nu har Socialdemokraterne brugt et par generationer på at sørge for, at de fleste danskere har egen bolig. Vi ku’ ikke drømme om at drive dem ud af deres bolig [ved at hæve de forskellige skatter, der ramte boligejerne]”¹²⁴

Denne meget klare udmelding kan ses som et forsøg på at lave en kontrakt med vælgerne. En tydelig forskel fra denne valgkamp og 2001-valgkampen er, at Socialdemokraterne kom med meget konkrete forslag til hvad det var de ville og

¹²²Socialdemokraterne 2005c, s. 6

¹²³ Danmarks Radio 2005a, 15:58-16:37

¹²⁴ Ibid., 16:38-17:25

samtidig kom de med nogle meget klare tal for hvordan disse mål skulle nås. De formåede med andre ord at opstille nogle meget klare kontrakter for vælgerne. Ovenstående citat illustrerer igen, at Socialdemokraterne i denne valgkamp vendte tilbage til deres ideologiske rødder. De brugte dog ikke betegnelsen arbejderparti. Når Socialdemokraterne i denne valgkamp synes at vende tilbage til deres ideologiske grundlag kan dette ses som en reaktion på Venstres succes ved sidste valgkamp, hvor de netop førte en politik, der var kraftigt rettet mod LO-familierne.

Socialdemokraterne stod i denne valgkamp over for et stort problem. Der var ikke den store opbakning til partiets formand Mogens Lykketoft. Lykketoft udtalte efter valget, at han havde ført hele valgkampen med en gruppe, der dybest set var ligeglade, hvorfor han måtte føre valgkampen næsten alene.¹²⁵ Derudover led Mogens Lykketoft også under, at han, ligesom Poul Nyrup Rasmussen, havde begået "brodermord" ved at snuppe magten fra en såret Poul Nyrup Rasmussen efter valgnederlaget i 2001.

5.2.1.3 Elite og folk

I denne valgkamp gjorde Socialdemokraterne sig for alvor til stemmen for arbejderne. I den forbindelse blev den borgerlige intellektuelle elite, og især Venstre, anset som den store fjende. Dette ses eksempelvis i forbindelse med DRs afslutningsdebat, hvor Mogens Lykketoft udtalte:

"Ja nu kører statsministeren igen og det jo meget meget gennemskueligt, at han vil prøve at skabe usikkerhed [...] Og jeg synes det må være anstrengende for befolkningen at blive ved med at høre på den her mistænkeliggørelse af, hvad vi står for"¹²⁶

Det er meget tydeligt i dette citat, at Mogens Lykketoft anså Venstre som grunden til, at Socialdemokraterne ikke havde haft mulighed for at komme igennem med deres budskaber. Ligeledes antog Lykketoft her rollen som stemme for befolkningen når han siger, at han syntes det må være anstrengende for befolkningen at høre på mistænkeliggørelsen af Socialdemokraterne.

¹²⁵ Als & Mørch 2015, s. 240

¹²⁶ Danmarks Radio 2005c, 20:24-21:28

I denne sidste udtalelse, kan der også findes en skjult kritik af Venstres valgkamp, der synes at have gået på at miskreditere Socialdemokraternes politik, i stedet for at fremlægge deres egen. Denne antagelse bliver understøttet af Lotte Bundsgaard, der i DRs Krydsildsinterview udtalte: *"Venstre har lovet og lovet uden at fortælle hvor de vil finde pengene. Så på den måde har valgkampen været en smule usaglig"*.¹²⁷

Også i deres skriftlige valgmateriale er det klart, at det var regeringen, der bar skylden for den negative vækst, der var i beskæftigelsen:

*"Så man har hverken kunnet eller villet reagere effektivt på den stigende arbejdsløshed. Derfor har Danmark, siden VK-regeringen kom til, mistet 40-50.000 jobs i den private sektor [...] Derfor har vi for første gang i 15 år en regering, som skal møde vælgerne med lavere beskæftigelse, end da man overtog ansvaret [...] Derfor mødes fremtidens udfordringer med et imponerende opbud af syltekrukker og symbolpolitik [...]"*¹²⁸

Ifølge Socialdemokraterne havde den siddende regering gjort alt forkert i deres regeringstid hvilket den ringe beskæftigelse er et symptom på.

Det interessante er dog, at Socialdemokraterne ikke på noget tidspunkt gav virksomhedsejerne, der flytter produktionen ud af landet, skylden. Tværtimod var det igen regeringen, der får skylden for ikke at give dem tilstrækkelige gunstige forhold her i landet.¹²⁹ De rigeste og bankerne fik dog et lille stik fra Socialdemokraterne, da partiet beskyldte regeringen for at favorisere disse grupper på bekostning af lavindkomstfamilierne.¹³⁰

"Folket" var således den gruppe af den danske befolkning, der ikke, ifølge Socialdemokraterne, havde nydt godt af de skattelettelser og besparelser, der kom i VK-regeringens tid med regeringsansvaret.

¹²⁷ Danmarks Radio 2005a, 00:52-00:57

¹²⁸ Socialdemokraterne 2005c, s. 6

¹²⁹ Socialdemokraterne 2005a, s. 6

¹³⁰ Ibid., s. 6

5.2.1.4 Socialdemokratisk populisme i 2005

Socialdemokraternes valgkamp i 2005 var præget af en meget kraftig professionalisering i forhold til 2001. Der var færre emner for de forskellige kandidater at forholde sig til løbende. Partiet formåede også at føre en tydeligere politik i forhold til vælgerne. Det var relativt tydeligt, hvad partiet ønskede i forhold til de forskellige mærkesager de fremlagde. Med andre ord var det tydeligt, at partiet havde lært fra sidste valgkamp. Men hvilken form for populisme kom så til udtryk i denne valgkamp? Grundet det kraftige forsøg på at føre kontraktspolitik og den meget fokuserede indsats på få emner er det meget tydeligt, at den moderne populisme gør sit indtog i partiets måde at føre valgkamp.

Derudover er det interessant, at partiet i højere grad end i 2001 havde et ideologisk grundlag bag meget af deres politik. Det handler om at skaffe arbejde til arbejderne. Den klassiske socialdemokratiske ideologi som arbejderne parti var meget tydelig, hvorfor det også må siges at mellemkrigstidens populisme har en plads i partiets valgkamp.

Sammenlagt kan der dog også argumenteres for, at Socialdemokraterne i denne valgkamp lagde sig meget op af den klassiske populisme. Dette skyldes, at partiet i høj grad kæmper mod den siddende regering med et ønske om at give noget af magten tilbage til arbejderne. Jeg vil dog ikke påstå, at der er tale om ren klassisk populisme, da det må antages, at Socialdemokraterne ikke har et ønske om at genindføre direkte demokrati, som den klassiske populisme i mange tilfælde var fortalere for.

Socialdemokraterne formåede således i denne valgkamp at spille på mange forskellige tangenter i forhold til populismen, men den mest dominerende må dog siges at være den moderne populisme, alene på grund af de kontrakter partiet forsøger at "sælge" til vælgerne gennem deres valgmateriale og debatterne. Som tidligere nævnt kan dette have været en reaktion på Venstres succes i sidste valgkamp og dermed et forsøg på at kopiere modstanderens strategi fra sidste valgkamp.

5.2.2 Venstre

Som nævnt ovenfor faldt dette valg igen ud til de borgerliges fordel. Venstre dannede regering med Det Konservative Folkeparti og med støtte fra Dansk Folkeparti. Venstre havde dog ikke så godt valg som i 2001 og partiet gik således fire mandater tilbage med en stemmetilslutning på 29% af stemmerne mod 31,2% i 2001.¹³¹

Venstre gik i 2005 til valg på slogannet *Venstre – Så ved du, det bli'r til noget*. Lige som i 2001 havde partiet nogle ganske få mærkesager de arbejdede ud fra. I denne valgkamp var det først og fremmest fastholdelsen af skattestoppet med mulighed for yderligere skattelettelser samt storstilede investeringer i uddannelse og forskning. Derudover var forholdene for børn og deres familier, ældreplejen, ventelisterne på sygehusene samt udlændingepolitikken også en del af Venstres 2005 valgkamp.

5.2.2.1 Mærkesager

Venstre gik som nævnt til valg på nogle få temaer nemlig seks. Af de seks var fire af dem gentagelser fra 2001 valgkampen, eller retter udvidelser af dem. Eksempelvis skrev Venstre i deres pjese, *Valgløfter*, at de havde tilført 3 milliarder kroner til sygehusene for at reducere ventelisterne efter de fik regeringsansvaret tilbage i 2001. I 2005 lovede de så yderligere midler til sygehusene, således man som patient kunne modtage gratis behandling på privathospitalerne, såfremt det offentlige ikke kan behandle sig inden for én måned frem for to tidligere.¹³²

Ligesom ved sidste valg bar mærkesagerne præg af, at de havde betydning for den enkelte borger. Det fortsatte skatte- og afgiftstop, med dertilhørende mulighed for en skattelettelse såfremt det øvrige budget tillader det, var, ifølge Venstre, en god ting for mange LO-familier, da det betyder større økonomisk sikkerhed.¹³³

Ligeledes var det nye fokus på forskningen og uddannelse, der forhåbentligt

¹³¹ Bille & Rüdiger 2011b

¹³² Venstre 2005a, s. 6

¹³³ Venstre 2005b, s. 2

skulle skabe ny job rundt om i landet også et interesseområde for mange mennesker på grund af den store udflytning af arbejdspladser til Polen og Asien.¹³⁴

Hvad der måske var den vigtigste faktor for, at Venstres mærkesager i denne valgkamp kan betegnes som værende populistiske, var partiets evne til at fremhæve, at de fik gennemført samtlige af deres valgløfter fra sidste valgkamp til ”punkt og prikke”, som Anders Fogh Rasmussen gentog flere gange under valgkampen. Medierne tog emnerne op og ville hører de andre partiers holdninger til emnerne, hvorfor Anders Fogh Rasmussen og Venstre i stor stil formåede at styre valgkampen i den retning de ville i stil med foregående valgkamp.

5.2.2.2 Valgkampen

Venstres valgkamp var stærkt præget af, at de havde siddet med regeringsansvaret. De gjorde meget ud af at påpege, at de havde leveret på alle de løfter, de kom med under sidste valgkamp, og at man som vælger derfor kunne forvente det samme igen.¹³⁵ I de forskellige debatter Anders Fogh Rasmussen deltog i, i løbet af valgkampen, bliver taletiden dog ikke brugt synderligt på Venstres politik. I stedet blev tiden brugt på at stille spørgsmålstegn ved Socialdemokraternes integritet. Eksempelvis ses det i partiets valgvideo, hvordan Anders Fogh Rasmussen henviser til den tidligere regerings højst upopulære pinsepakke¹³⁶ fra 1998.¹³⁷

Også i afslutningsdebatten henviste Anders Fogh Rasmussen til en angiveligt ”hemmelig” aftale mellem Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre:

”Jamen så lad os lige snakke lidt om det fordi vi ved jo, det er ikke hemmeligt, at S og R før valget blev udskrevet indgik en aftale [...]

¹³⁴ Venstre 2005c, s. 4

¹³⁵ Danmarks Radio 2005d, 05:13-10:08

¹³⁶ Pinsepakken betød blandt andet, at yngre familier med ejerbolig blev ramt økonomisk grundet ændringerne i rentefradraget. Derudover var en stigning af de grønne afgifter også et element de fleste havde svært ved at acceptere (Lunde 2010)

¹³⁷ Danmarks Radio 2005d, 05:13-10:08

men det jeg har set bagefter, det er jo, at S og R er dybt uenige om, hvad indholdet er og det er blot det jeg ville pege på”¹³⁸

Lignende udtalelser går igen gennem valgkampen. Der er et klart ønske fra Venstres side om, at vælgerne ikke skal glemme, at Socialdemokraterne sammen med Det Radikale Venstre gennemførte nogle højst upopulære reformer sidst de sad med regeringsansvaret. Ligeledes kan sådanne udtalelser og påstande ses som et forsøg på at male et billede af oppositionen som en politisk fløj, der ikke kan samarbejde og dybest set er uenige om vigtige punkter. Det er dog interessant, at Anders Fogh Rasmussen i DRs

Krydsildsprogram den 5. februar 2005, tre dage før Folketingsvalget, sagde: *”Vi kører efter en økonomisk plan, der går frem til 2010, som vi i øvrigt overtog fra den tidligere regering, og den giver plads til en lille vækst i det offentlige forbrug på to milliarder kroner om året”*.¹³⁹

Fogh Rasmussen påpegede ligefrem, at den økonomiske plan SR-regeringen lavede fungerede og faktisk var positiv for den danske udvikling. Dette synes mærkeligt i forhold til, hvor optaget han igennem valgkampen ellers havde været med at påpege de fejl SR-regeringen begik. Det kan dog også være et forsigtigt forsøg på ansvarsfralæggelse i tilfælde af, at den økonomiske plan slår fejl. Hvis ikke det virker, er det ikke VK-regerings fejl, det er den tidligere SR-regering, der havde lavet en dårlig plan.

5.2.2.3 Elite og folk

Venstre forsøgte i denne valgkamp at forhindre, at Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre igen fik regeringsansvaret. Venstres retorik i 2005 valgkampen gjorde det meget klart, at en stemme på oppositionen var en stemme på en elite, der ikke havde styr på egne tropper og som ville hæve skatter og afgifter på samme niveau som sidst de sad med regeringsansvaret. Det er dog interessant, at Anders Fogh Rasmussen i DRs afslutningsdebat angriber Marianne Jelved og Det Radikale Venstre hårde end han angriber

¹³⁸ Danmarks Radio 2005c, 18:17-18:35

¹³⁹ Danmarks Radio 2005d, 11:30-11:42

Mogens Lykketoft og Socialdemokraterne. Han sagde eksempelvis om en mulig hemmelig plan mellem S og R:

”Marianne Jelved har sagt at i henhold til den aftale så kan man ændre udlændingeloven og Marianne Jelved har sagt, hun er ligeglåd med om der kommer 4.000 eller 10.000 indvandrere til Danmark som følge af familiesammenføring [...] det er vi ikke ligeglåd med. Fordi når vi taler om indvandrere, så det altså vigtigt, der ikke kommer flere hertil end, at vi er i stand til at skaffe dem arbejde og uddannelse”¹⁴⁰

Marianne Jelved udstilles som en person der ikke havde noget begreb om den indsats det kræves for, at denne mængde mennesker kan indgå i og bidrage til samfundet. Socialdemokraterne får dog efterfølgende også en lille kommentar med på vejen om, at de stemte imod de stramninger, regeringen havde foreslået og om de i så fald ville være villige til at ændre reglerne igen.¹⁴¹

For Venstre udgøres folket af hele den danske befolkning. Der gøres som udgangspunkt ikke forskel på om du er rig eller fattig, ung eller ældre, men der er dog sat skarpere krav op til indvandrere. Danskundervisningen skulle skærpes og der skulle gøres mere for at få indvandrerne i job.¹⁴²

5.2.2.4 Venstre populisme i 2005

Venstre fortsatte i 2005 i samme stil som ved valget i 2001. Partiet havde en klar markedsdemokratisk tilgang til politikken og forsøgte i høj grad at sælge sig på Anders Fogh Rasmussens troværdighed. Dette ses eksempelvis i partiets valgvideo, hvor Fogh Rasmussen både indtog rollen som fortæller og fokus for filmen. Ligeledes fortsatte partiet med den meget klare kontraktpolitik som de introducerede ved sidste valgkamp, med de meget klare og målbare mærkesager.

Venstre havde i denne valgkamp, som i sidste valgkamp, ikke noget fast ideologisk ståsted. I stedet tilpasses politikken således den rammer bredest

¹⁴⁰ Danmarks Radio 2005c, 18:42-19:16

¹⁴¹ Ibid., 19:19-20:11

¹⁴² Danmarks Radio 2005e, 20:57-21:06

muligt. Der kan naturligvis argumenteres for, at skattestoppet og den stramme udlændingepolitik er typisk borgerlige politikker, men omvendt har partiet også en meget social profil i form af fokus på de ældre borgere, børn og deres familier samt ventelisterne på de offentlige sygehuse. Venstre formåede på denne måde at indtage en tydelig midterparti-rolle, selvom de stadig bliver betragtet som tilhørende højrefløjen. Venstre indbefattede i mange henseende den moderne populisme.

Venstres "elitesyn" er også en tydelig indikation på, at Venstre prægedes af den moderne populisme. Det rene folk skal forsvares mod den inkompetente intellektuelle elite som oppositionen repræsenterede. Den relativt stærke nationale interesse i partiets politik samt stramningerne på udlændingområdet kan også ses som et eksempel på, at den moderne populisme havde en stærk indflydelse på Venstres politik.

5.3 Valget i 2007

Efter en kort regeringsperiode udskrev statsminister Anders Fogh Rasmussen d. 24. november 2007 Folketingsvalg til afholdelse den 13. november. Der er, ifølge Als og Mørch, blevet spekuleret i, at valget blev udskrevet da det var tæt på, at der skulle forhandles om ny NATO generalsekretær, en stilling Anders Fogh Rasmussen tiltrådte knap to år efter Folketingsvalget.¹⁴³

Valget resulterede i, at VK-regeringen igen kunne fortsætte regeringsarbejdet. Venstre gik dog seks mandater tilbage og det var kun takket være et færøsk mandat at regeringen havde mulighed for at fortsætte, med det snævraste flertal muligt i dansk politik.¹⁴⁴

Socialdemokraterne fortsatte deres tilbagegang, denne gang med to mandater og med 25,5% af stemmerne nåede partiet det absolut dårligste resultat i 101 år.¹⁴⁵

Valget var præget af en række udskiftninger i de forskellige partier, blandt andet stiller den tidligere socialdemokratiske minister Karen Jespersen op for

¹⁴³ Als & Mørch 2015, s. 258

¹⁴⁴ danmarkshistorien.dk 2015c

¹⁴⁵ Ibid.

venstre og bliver gjort til socialminister i forbindelse med en ministerrokade i september. Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti fik alle nye formænd og Naser Khader forlod Det Radikale Venstre for at stifte Ny Alliance. Derudover var regeringen i uføre grundet "Kræftskandalen", hvor det viste sig, at regeringen ikke havde brugt en krone på at finde alternative behandlingssteder til kræftpatienter, der ikke kunne modtage behandling inden for en måned, hvilket var et direkte løftebrud.¹⁴⁶ Et løftebrud, der potentielt påvirkede mange danske borgere, der havde brug for behandlingen.

5.3.1 Socialdemokraterne

Efter Socialdemokraternes nederlag i 2005 blev Helle Thorning-Schmidt, den 12. april 2005, godt to måneder efter sidste Folketingsvalg, valgt som ny formand og dermed partiets første kvindelige formand.

Partiet var i denne valgkamp præget af et meget ungt team. Hvor de tre topkandidater for partiet i gennemsnit havde syv års erfaring med at sidde i Folketinget og slet ingen erfaring havde med ministerarbejde.¹⁴⁷

Partiet gik til valg med et fokus på velfærd over skattelettelser og en tro på, at Helle Thorning-Schmidt ville være i stand til at slå Anders Fogh Rasmussen af pinden som statsminister.

5.3.1.1 Mærkesager

Som nævnt var Socialdemokraternes mærkesag i denne valgkamp velfærd. De gik til valg på at skaffe de danske borgere 29 konkrete rettigheder i forhold til velfærden.¹⁴⁸ Disse 29 forslag fordelte sig på fem områder Socialdemokraterne anså som kerneområderne i det danske velfærdssamfund.¹⁴⁹

Rent politisk var det meget smart af Socialdemokraterne at samle det hele under én overskrift, *velfærd*. Samtidig synes noget af indholdet dog også at være noget luftigt. Som Steffen Kretz påpeger i *Mød partierne* den 6. november 2007:

¹⁴⁶ Als & Mørch 2015, s. 255-258

¹⁴⁷ Danmarks Radio 2007a, 01:03-01:43

¹⁴⁸ Socialdemokraterne 2007a, s. 3

¹⁴⁹ Socialdemokraterne 2007b, s. 2

”Der må max være tre børn pr. voksen i vuggestuer siger I. Ifølge Danmarks Statistik er der i dag 3,2 børn pr. voksen i vuggestuer. Er det ikke det man kan kalde et gratis valgløfte?”¹⁵⁰

Det samme gør sig gældende i børnehaverne hvor der, ifølge Socialdemokraternes plan, max må være seks børn pr. voksen mod de nuværende 6,7. Disse marginaltal synes at være meget ligegyldige, men Helle Thorning-Schmidt forklare det med, at man ved at nedsætte antallet af børn pr. voksen i daginstitutionerne kan højne velfærden og kvaliteten i institutionerne, således det bliver en tryk oplevelse for forældrene at aflevere deres børn om morgenen. Den næste udfordring i dette program var, at der kræves pædagoger for at sænke barn pr. voksen-forholdet. Og det var netop her partiets ønske om bedre daginstitutioner og skoler slår fejl. Der nævnes ikke i noget af partiets valgmateriale, hvordan partiet helt konkret vil skaffe den arbejdskraft, der kræves for at sænke antallet af børn pr. voksen.

Et andet problem Socialdemokraterne stod over for, også udpeget af Steffen Kretz, var, hvem borgerne skulle henvende sig til i tilfælde af, at deres rettigheder ikke blev overholdt og hvad straffen skulle være for ikke at overholde en borgers rettigheder?¹⁵¹ Socialdemokraterne kom ikke med noget reelt bud på, hvad straffen skulle være for, at en kommune ikke overholdt borgernes rettigheder. Men angående hvem, der skulle sikre at rettighederne blev overholdt, foreslog Socialdemokraterne oprettelsen af en serviceombudsmand. Der skulle således sidde en serviceombudsmand i hver kommune og sørge for, at velfærdsrettighederne blev overholdt. Et problem med dette er imidlertid ”marginalgrænsen”. Eksempelvis foreslog Socialdemokraterne, at ventetiden ved telefonisk henvendelse til lægen ikke måtte overstige fem minutter.¹⁵² Ville det så sige, at man som borger skal henvende sig til ombudsmanden det øjeblik, der er gået fem minutter og et sekund? Et forslag som dette lader umiddelbart til at ville skabe en masse bureaukrati, som alligevel ikke føre noget med sig. Hvordan skal lægen straffes

¹⁵⁰ Danmarks Radio 2007a, 20:15-20:26

¹⁵¹ Ibid., 23:52-24:15

¹⁵² Socialdemokraterne 2007b, s. 5

for ikke at tage telefonen inden for fem minutter? At fyre ham ville være uklogt eftersom der så ville mangle en læge.

Set udelukkende fra et salgsmæssigt perspektiv var taktikken god. Det var en simpel overskrift vælgerne kunne forholde sig til, emnerne betød noget for borgerne og de enkelte dele var formuleret meget konkret uden en masse udenomssnak.

Skønt velfærden var den uomtvisteligt vigtigste mærkesag for

Socialdemokraterne i denne valgkamp var det ikke den eneste mærkesag.

Uligheden og klimaet var også prioriteter for partiet. Uligheden blev også koblet sammen med velfærd, da det handlede om, at socialt udsatte som hjemløse og stofmisbrugere skulle have garanti for egnede botilbud og gratis og hurtig behandling.¹⁵³ Uligheden skulle også bekæmpes i forhold til de familier der, ifølge Socialdemokraterne, var blevet hårdt ramt af regeringens kontanthjælpsloft og 300 timers regel.¹⁵⁴

Som nævnt var klimaet også på Socialdemokraternes liste over mærkesager. I deres valgvideo påpegede Socialdemokraterne, at der i hele 2006 kun blev opført ni nye vindmøller, hvilket på ingen måde, ifølge Socialdemokraterne, var tilstrækkeligt.¹⁵⁵ Socialdemokraterne så ikke klimaproblemerne som bare et problem for klimaet. De så det som et potentielt alvorligt globalt sikkerhedsproblem, som ikke blev taget seriøst af den siddende regering, da de øjensynligt ikke havde nogen interesse i at forbedre den danske brug af vedvarende energi.¹⁵⁶

Disse to mærkesager, skønt traditionelle for den socialdemokratiske politik, især i det 21. århundrede, fyldte dog ikke så meget i valgkampen og blev aldrig en større faktor i nogen debatter igennem valgkampen.

Socialdemokraternes mærkesager bar nogle klare præg af populismen. Partiets valg af den ene overskrift til at omfavne store dele, hvis ikke hele deres valgkamp, gjorde dem relevante. Partiets politik blev taget op i medierne. Der var ikke så mange forskellige delelementer, der skulle holdes styr på som ved

¹⁵³ Socialdemokraterne 2007a, s. 3

¹⁵⁴ Ibid., s. 3

¹⁵⁵ Danmarks Radio 2007a, 03:41-06:41

¹⁵⁶ Socialdemokraterne 2007a, s. 5

tidligere valg, hvorfor partiet opnåede at gøre emnet "velfærd" til et emne befolkning ville interessere sig for, hvilket også betyder, at emnet opnåede en status af populistisk.

5.3.1.2 Valgkampen

Som nævnt bestod Socialdemokraternes team i denne valgkamp af unge relativt uerfarne politikere, der skulle op imod de garvede fra Venstre, der i gennemsnit havde 22 års erfaring med at sidde i Folketinget og ni års erfaring med ministerarbejdet.¹⁵⁷ Helle Thorning-Schmidt blev i den forbindelse spurgt, hvem hun ville stole på, hvis det var piloter. De nye eller de garvede. Hendes svar dertil var:

"Jamen jeg ville vælge dem, der har de bedste ideer. Jeg ville vælge nogen som anerkender, at vi nu har brug for at sige farvel til blokpolitikken, sige ja til det brede samarbejde. Jeg ville vælge nogen som ikke bare siger, der ikke [er] noget at komme efter, hver gang der er et problem. Jeg ville simpelthen vælge en ny politik"¹⁵⁸

I dette citat kan der drages paralleller til Venstres valgvideo fra 2001, hvor Anders Fogh Rasmussen påstod, at den siddende SR-regering var blevet moden til udskiftning. Helle Thorning-Schmidt formåede med formuleringen i citatet at skabe et syn på den siddende regering som en flok gamle mænd, der er kørt surt i det og ikke længere er i stand til at bevæge sig fremad. Socialdemokraterne repræsenterer et nyt pust. Nye ideer og nye mål. Citatet indeholder også et slet skjult angreb på regeringen, der beskrives som dovne, uvirksomme og som ikke er interesseret i at agere når der opstår et nyt problem. Helle Thorning-Schmidt siger da også direkte i partilederrunden den 24. oktober 2007:

"Jeg håber valget ender med at luften bliver alvorligt rensed og at vi får et nyt flertal og en ny politik som vi kan komme i gang med. Altså det er jo et træt flertal, der udskriver valg i dag"¹⁵⁹

¹⁵⁷ Danmarks Radio 2007a, 01:03-01:43

¹⁵⁸ Ibid., 02:59-03:06

¹⁵⁹ Danmarks Radio 2007b, 07:37-07:48

Det interessante ved denne valgkamp er, at Socialdemokraterne egentlig ikke brugte så meget tid på mudderkastning som det havde været tilfældet tidligere. I stedet synes valgkampen mere at være præget af en fortvivelse over, at regeringen er gået i stå og er fastlåst i sine holdninger til hvordan der skal føres politik. Et eksempel på dette ses i partiets valgplakat *Velfærd – de næste skridt*. Her skriver partiet i indledningen:

*"Frem for at investere i velfærden har regeringen imidlertid givet skattelettelser i milliardklassen. Prisen har været svigtende kvalitet i velfærden".*¹⁶⁰

Selvfølgelig er det en kritik af Venstre og regeringens virke, men egentlig ligger fokus for Socialdemokraterne mere på, hvad prisen har været. De angreb ikke skattelettelserne, de angreb, hvad der er blevet sparet væk. Socialdemokraterne gik endda ind for det skattestop regeringen havde indført og ville kun ændre det "[...] når vi har fået den brede enighed, når vi har tænkt os grundigt om og talt meget om det, så er det, det skattesystem nu, der gælder."¹⁶¹ Socialdemokratiet gik til valg på, at de med det daværende skattestop var i stand til at øge velfærden betragteligt, uden borgerne skulle lide under det, økonomisk. At Socialdemokraterne havde en intention om at fortsætte skattestoppet, kan i valgkampens sammenhæng ses som et forsøg fra partiets side på at vinde nogle af de vælgere Venstre har vundet ved løftet i første omgang.

Socialdemokraterne skrev videre i deres valgmateriale:

*"Vores forslag skal gennemføres uden skattestigninger og inden for den økonomiske ramme, som regeringens økonomer selv har fastsat med 2015-planen. Forskellen ligger i prioriteringen af velfærd over skattelettelser"*¹⁶²

Partiet lover altså, at danskerne ikke skal forholde sig til en ny økonomisk plan. Der skal bare omprioriteres.

Generelt for Socialdemokraternes valgkamp er, at den er positiv over for regeringens politik. De er enige i den stramme udlændingepolitik, skattestoppet skal fastholdes etc. Der er dog nogle punkter, hvor regeringen er gået i stå,

¹⁶⁰ Socialdemokraterne 2007b, s. 2

¹⁶¹ Danmarks Radio 2007a, 13:33-13:45

¹⁶² Socialdemokraterne 2007a, s. 6

nemlig velfærden, uligheden og klimaet. Generelt for valgkampen er, at den indeholdte mange elementer, der minder om Venstres valgkamp fra 2001.

5.3.1.3 Elite og folk

Skønt Socialdemokraterne ikke anvendte den store mængde mudderkast i valgkampen, er det dog tydeligt, at partiet anså regeringen og støttepartiet Dansk Folkeparti som den elite, der havde ført landet på et sidespor i forhold til de værdier det danske samfund, ifølge Socialdemokraterne, bygger på. Som partiet skrev:

*"Derfor udskrives valget nu. Regeringen er kørt fast i en situation, hvor skattelettelserne udelukker ordentlige løsninger på netop de problemer, der har vokset sig større under den nuværende regering"*¹⁶³

Det specificeres ikke problemer der refereredes til, men det må antages at have været nedskæringerne på blandt andet velfærden og klimaet.

Det var dog ikke kun regeringen der skaber problemer i landet. Også store erhvervsvirksomheder og landbruget fik et stik fra Socialdemokraterne. Dette skyldtes, at regeringen i deres skattepolitik, ifølge Socialdemokraterne, over flere omgange havde været ekstra gavmilde over for netop disse to parter.¹⁶⁴

Partiets politiske ordfører Henrik Sass Larsen sagde således:

*"Vi har sagt på en lang række områder på erhvervsbeskatningen, blandt andet på landbruget, som har fået øget compensation og en lang række steder, hvor man har sænket selskabsskattern[...] Jamen altså erhvervslivet skal betaler der, hvor der er skattehuller"*¹⁶⁵

Erhvervslivet og landbruget havde, ifølge Socialdemokraterne, nydt lidt for godt af den politik regeringen har ført de sidste godt seks år. Hvilket ifølge Socialdemokraterne, betød, at de svageste i samfundet havde mistet nogle ressourcer, hvorfor denne forgyldning af erhvervslivet og landbruget måtte ophører.

¹⁶³ Socialdemokraterne 2007a, s. 2

¹⁶⁴ Ibid., s. 6

¹⁶⁵ Danmarks Radio 2007a, 14:17-14:43

5.3.1.4 Socialdemokratisk populisme i 2007

Socialdemokraterne synes i denne valgkamp at have taget ved lære fra de to foregående. Deres valgkamp var væsentligt mere markedsdemokratisk med nogle meget klare kontrakter til befolkningen. Alene af den grund vil jeg argumentere for, at Socialdemokraterne i denne valgkamp, i større grad end i tidligere valgkampe, var præget af den moderne populisme. Formanden Helle Thorning-Schmidt og partiet som helhed var delvis enige i den økonomiske politik, der blev ført fra VK-regeringens side. Valgkampen var præget af, at Socialdemokraterne i høj grad bevægede sig ind mod midten af det politiske højre-venstre-spektrum.

Hvor det især i 2005 valgkampen var arbejderne der var i centrum for Socialdemokraterne, var det i denne valgkamp de socialt udsatte og de svage i samfundet, hvis rettigheder i forhold til velfærden skulle styrkes.

De sidste valgkampe har vist, at markedsdemokratiet fylder mere og mere i Socialdemokraternes valgkampe med et fokus på at brande sig selv med det formål at fange de mange vælgere på midten.

5.3.2 Venstre

Anders Fogh Rasmussen var, ifølge Als og Mørch, efterhånden kørt træt i posten som statsminister for lille Danmark og det var derfor tid til at køre en ny kandidat i stilling til at overtage pladsen som Venstres formand. Valget faldt på Lars Løkke Rasmussen og 2007 valget skulle i nogen udstrækning ses som Løkke Rasmussens ilddåb.¹⁶⁶

Venstres helt store politiske udspil i denne valgkamp var bedre rammer for velfærden og en motto om, at de kunne gøre det bedre. Dermed ikke forstået af tingene ikke var gode, de kunne bare gøres bedre.

¹⁶⁶ Als & Mørch 2015, s. 253-255

5.3.2.1 Mærkesager

Som nævnt var Venstres store mærkesag at skabe bedre rammer for velfærden. For at nå dette mål præsenterede partiet *Kvalitetsreformen*. Venstre beskrev selv formålet med Kvalitetsreformen således:

"Venstre lægger med Kvalitetsreformen op til en nytænkning af hele den offentlige service. Det er nødvendigt, når flere skal passes, og vi samtidig vil skabe bedre velfærd og større arbejdsglæde.

*Kvalitetsreformen skal forny og udvikle den offentlige velfærd gennem bedre ledelse, bedre rammer for medarbejdere og brugere samt mindre bureaukrati"*¹⁶⁷

Et af de elementer, der blev lagt mest vægt på i valgmaterialiet var investeringer i nye bygninger til sygehuse, plejehjem og folkeskoler. Venstre anerkendte selv, at det bliver en dyr omgang, men at det på længere sigt ville blive endnu dyre hvis de udsatte det.¹⁶⁸ Venstre ville afsætte 50 milliarder til forbedringer og renoveringer af forskellige offentlige bygninger. Ifølge Venstre skulle renoveringerne af de forskellige bygninger skabe et bedre arbejdsmiljø samt en nemmere arbejdsdag for de ansatte i de forskellige offentlige sektorer.¹⁶⁹

Et andet formål med Kvalitetsreformen, og måske vigtigere for mange ansatte i det offentlige, var redueringen i bureaukratiet i forbindelse med interaktionen med borgerne. Igennem de sidste valg har man som vælger kunne høre fra begge fløje, at "stopurstyrraniet" og stregkoderne skulle fjernes i ældreplejen, og nu ville Venstre så gøre endnu mere for, at de ældre kan få den omsorg de har behov for og ikke bare blev anset som tal.

Det interessante ved Venstres udspil om en kvalitetsreform er, at der tages forbehold for, at der i fremtiden vil være færre hænder til at klare de opgaver, der findes inden for pleje- og pasningsområderne. Som de selv skrev: "*Vi skal indrette os på en fremtid, hvor borgerne får stadig større forventninger til velfærden, men hvor de ledige hænder i samfundet bliver færre*".¹⁷⁰

¹⁶⁷ Venstre 2007b, s. 2

¹⁶⁸ Ibid., s. 5

¹⁶⁹ Venstre 2007c, s. 2

¹⁷⁰ Venstre 2007a, s. 2

Naturligvis kunne Venstre ikke gå igennem valgkampen uden, at skattestoppet blev bragt op. Men til forskel fra de to foregående valg, spillede det kun en lille rolle i partiets valgkamp og det blev kun forsvaret, når oppositionen angreb det i de forskellige debatter. Dette kan muligvis have været en bevidst strategi fra Venstres side. Der kan have været en frygt for, at partiet blev opfattet som uambitiøse eller fastlåste, hvis de havde fortsat med at behandle skattestoppet som deres primære mærkesag. I stedet blev skattestoppet gjort til en sekundær mærkesag. Dette kan være et tegn på, at skattestoppet blev anset som en pålidelig mærkesag partiet altid kunne vende tilbage til, hvis det skulle være nødvendigt.

Foruden velfærden præsenterede Anders Fogh Rasmussen i partiets valgvideo to emner, der var relativt nye for partiet i forhold til at føre valgkamp, nemlig *frihed og klima*.¹⁷¹ Friheden blev blandt andet beskrevet som religionsfriheden, ytringsfriheden og muligheden for selv at vælge sin uddannelse. Denne udtalelse synes meget liberal, da den på et niveau henviser til det liberale grundprincip om, at man er sin egen lykkes smed. Venstre bløder det dog lidt op ved efterfølgende at tilføje, at der skal være et samfund, der kan samle folk op, for hvem deres valg slår fejl. Klimaet synes kun at være tilføjet på grund af oppositionens kritik af regeringens manglende initiativer for at forbedre klimaet på trods af, at regeringen allerede havde forpligtet Danmark til at reducere sit udslip af CO₂ og andre drivhusgasser.¹⁷²

I det hele taget indeholdte Venstres udspil til denne valgkamp meget lidt af det, der traditionelt kategoriseres som borgerlig-liberal politik. Partiets store fokus på at forbedre velfærdsområdet synes, at være et tegn på, at Venstre bevæger sig stadig længere ind mod midten og forsøger at ramme en bredere skare af vælgere. Måske endda et forsøg på at krydse midten.

5.3.2.2 Valgkampen

Som det også var tilfældet ved 2005 valgkampen, bar Venstres valgkamp præg af, at de sad som regering. Den tid de ikke brugte på, at fortælle om

¹⁷¹ Danmarks Radio 2007d, 02:55-05:44

¹⁷² Socialdemokraterne 2007a, s. 5

kvalitetsreformen blev i stedet brugt på at fortælle, hvor godt det var gået med at indfri de løfter, der var blevet givet i den sidste valgkamp.

Valgkampen bar stort præg af sloganet *"vi kan gøre det endnu bedre"*. Venstre brugte en stor del af deres taletid igennem valgkampen på at fortælle, hvordan de politiske tiltag de havde gennemført igennem de sidste to valgperioder havde forbedret forholdene for den almindelige LO-dansker. Det vigtige for dem i denne valgkamp, var således at forbedre, hvad der allerede eksisterede. Hvor Socialdemokraterne var meget tilbageholdende med at kaste den store mængde mudder i valgkampen, var Anders Fogh Rasmussen og Venstre væsentlig mindre bekymrede for dette. Eksempelvis sagde Anders Fogh Rasmussen direkte i DRs *Duellen* mellem ham og Helle Thorning-Schmidt: *"Det var så det første løfte. Så må vi se hvor længe det holder"*.¹⁷³ Thorning-Schmidt havde lige lovet, at de nok skulle holde sig til emnet og ikke ville stjæle hinandens taletid. Denne udtalelse var sandsynligvis en henvisning til Poul Nyrup Rasmussen og dennes regeringstid, hvor det blev lovet, at der ikke ville blive rørt ved efterlønnen. Også i den første partilederrunde, i forbindelse med valgets udskrivelse, satte Anders Fogh Rasmussen spørgsmålstegn ved Socialdemokraternes troværdig:

*"Det der bekymrer mig, det er hvis du og dine partnere får flertal ved valget, så vil I opsige skattestoppet. I har sagt så er alt i spil. [...] Når alt er i spil, så synes jeg vælgerne har krav på og få at vide, hvad er det så for skatter I vil sætte i vejret?"*¹⁷⁴

Anders Fogh Rasmussen udtrykker i dette citat en bekymring på borgernes vegne om, hvilke konsekvenser det ville få for økonomien, hvis Socialdemokraterne igen skulle opnå regeringsansvaret.

Venstres valgkamp var ikke alene præget af en aggressiv kampagne mod Socialdemokraterne og den øvrige opposition. Den var også præget af, at Venstre i nogen grad var blevet synonymt med Anders Fogh Rasmussen. Således sagde han i DRs afslutningsdebat den 11. november:

¹⁷³ Danmarks Radio 2007b, 02:14-02:16

¹⁷⁴ Danmarks Radio 2007c, 34:34-34:52

"Jeg lægger jo mine ting åbent frem for vælgerne inden valget og det vælgerne ved det er, at det jeg siger før et valg, det jeg lover før et valg, det agter jeg faktisk at stå ved og gennemføre efter valget. Sådan var det efter valget 2001. Sådan var det efter valget 2005. Og sådan vil det også være den her gang"¹⁷⁵

Det var ikke "vi lægger" eller "vi lover". Anders Fogh Rasmussen blev det direkte talerør for Venstres politik.

Venstres valgkamp var generelt meget strengt fokuseret på Kvalitetsreformen, hvor udlændingepolitikken, skattepolitikken og klimaet spillede en meget beskeden rolle. Derudover gik der en del ressourcer på at opretholde billedet af Socialdemokraterne, og en mulig SR-regering, som et parti, og en regering, man som borger ikke ville kunne stole på. Især skattepolitisk satte Venstre spørgsmålstegn ved Socialdemokraterne, et emne som har været meget betændt for Socialdemokraterne, siden de mange afgifter og skatter, der blev introduceret i periode 1993 til 2001.

5.3.2.3 Elite og folk

Venstre opstiller i hele deres valgkamp kun én fare for det samfund vi kendte. Oppositionen. Anders Fogh Rasmussen var i de forskellige debatter hurtig til at påpege, hvordan skattestoppet har været med til at skabe tryghed hos de danske familier, mens en ny socialdemokratisk ledet regering ville skabe utryghed fordi de ikke ville frede nogen politiske områder.¹⁷⁶ Eliten udgøres således, ifølge Venstre, af en opposition, der ville blive ledet af et parti, der ikke har nogen faste politikker som vælgerne kan føle sig sikre på. Anders Fogh Rasmussen brugte i DRs afslutningsdebat metaforen, at oppositionen lukkede sig inde i et mørkt rum, hvor ingen kunne få noget af vide.¹⁷⁷ Det var med andre ord en stiltiende intellektuel elite.

Hvor "folket" hos Venstre i de to foregående valgkampe har været henholdsvis de svageste i samfundet og LO-familierne, er folket i denne valgkamp bestemt

¹⁷⁵ Danmarks Radio 2007d, 58:07-58:26

¹⁷⁶ Danmarks Radio 2007c, 34:34-34:52

¹⁷⁷ Danmarks Radio 2007d, 58:30-58:31

som brugerne af de offentlige servicier. Det vil sige de ældre, der bruger plejehjemmene, de syge, der bruger sygehusene, børnene, der bruger folkeskolerne og så videre. Men også de offentlige ansatte, der står for det daglige arbejde disse steder blev der fokuseret på. I Venstres valgplakate, *Er du offentligt ansat?*, skrev partiet således:

*"Vores opgave er at gøre brugerne så tilfredse som muligt med den offentlige service. God service kræver tilfredse og kompetente medarbejdere og ledere [...] Vi skal også fjerne alt unødigt papirbøvl, så mest mulig tid kan bruges på borgerne."*¹⁷⁸

Anders Fogh Rasmussen sagde også i partiets valgvideo, at de penge, der ville blive tilkendt forbedringerne i den offentlige sektor også skulle gå til efteruddannelse hos de offentlige ansatte.¹⁷⁹ Det er således tydeligt, at Venstre i denne valgkamp, anså de offentligt ansatte som et grundlag for, at den almindelige bruger fik en positiv oplevelse af sin interaktion med det offentlige system.

Venstres forståelse af "folket" i denne valgkamp var således fast forankret i velfærdsydelserne – dem der yder dem og dem der modtager dem. Mens eliten bestod af en hemmelighedsfuld opposition, der ikke ville afsløre noget om deres mål og dermed skaber utryghed i blandt vælgerne.

5.3.2.4 Venstre populisme i 2007

Som det havde været tilfældet med de tidligere valgkampe anvendte Venstre i høj grad kontraktpolitikken. Og Anders Fogh Rasmussen brugte i denne valgkamp, som i 2005 valgkampen, sin egen troværdighed som grundlaget for de løfter partiet gav under valget. Og som det også var tilfældet i 2005, ville Venstre ikke love flere skattelettelser, hvis ikke de kunne finde pengene.¹⁸⁰ Partiet fortsatte således i den moderne populisme, hvor kontraktpolitikken var den overvejende politiske tilgang.

I denne valgkamp var det dog klart, at Venstre var blevet til Anders Fogh

¹⁷⁸ Venstre 2007c, s. 2

¹⁷⁹ Danmarks Radio 2007d, 02:55-03:44

¹⁸⁰ Danmarks Radio 2007e, 40:20-40:30

Rasmussens parti. Det var ikke længere, hvad "vi" lovede, det var blevet et "jeg" lover. Selvom partiet i høj grad havde bevæget sig yderligere ind mod midten, var der da også klare elementer af borgerligliberalismen i dele af partiets politiske program.

5.4 Valget i 2011

Danmarks nye statsminister og Venstres nye formand Lars Løkke Rasmussen udskrev den 26. august Folketingsvalg, der skulle afholdes den 15. september 2011. VK-regeringen havde siden årets begyndelse stået til at tabe et valg, der skulle afholdes.¹⁸¹

Valget var stærkt præget af den økonomiske krise, der siden konjunkturen braste i 2007/2008, havde præget store dele af verdenen og også Danmark. Efter valget fik meningsmålingerne ret og Helle Thorning-Schmidt kunne tiltræde som Danmarks nye statsminister. S-SF-R-regeringen havde dog brug for støtte fra både Enhedslisten samt tre nordatlantiske mandater for at kunne samle flertal. Socialdemokratiet fortsatte endnu engang med at gå tilbage med et mandat og en historisk lav valgtilslutning med 24,8%. Omvendt gik det fremad for Venstre, der gik et mandat frem efter valget og således kunne fastholde placeringen som Folketingets største parti.¹⁸²

5.4.1 Socialdemokraterne

Partiet havde fastholdt Helle Thorning-Schmidt som formand trods det dårlige valg i 2007. Og efter ti år som opposition lykkedes det endelig for Socialdemokraterne at generobre regeringsansvaret.

Denne valgkamp var som allerede nævnt stærkt præget af den økonomiske krise der rasede igennem store dele af verdenen og økonomisk politik stod således højt på listen over mærkesager. Men også uddannelse, miljøet og velfærden stod på listen. Sloganet for Socialdemokraterne i denne valgkamp var "*Det' nu det*

¹⁸¹ danmarkshistorien.dk 2015d

¹⁸² Ibid.

gælder. Danmark skal videre” og var en henvisning til, at Socialdemokraterne ville føre landet videre med investeringer i morgendagen og fremtiden.

5.4.1.1 Mærkesager

Som nævnt ovenfor var investeringer et vigtigt tema for Socialdemokraterne i denne valgkamp og især investeringer i uddannelse var en af mærkesagerne for partiet. Ræsonnementet var at uddannelse er en god forretning. I deres valgplacat *1 krone gi'r 10 igen*, argumenteredes der således for, at uddannelse er måden hvormed Danmark skulle tilbage på sporet som et af verdens rigeste lande. Partiet skriver i placatet:

*”Danmark er blevet et af verdens rigeste lande, fordi vi gennem generationer har sikret, at alle mennesker kan få en uddannelse [...] Danmark skal også være et af verdens rigeste lande, når vores børn bliver voksne. Derfor skal vi tilbage på sporet og investere i bedre uddannelse til alle i Danmark igen”*¹⁸³

Det er meget tydeligt, at Socialdemokraterne i denne lille passage retter et meget skarpt angreb mod regeringen.

I forhold til sidste valgkamp, hvor Socialdemokraterne gik til valg på, at alt var til forhandling, var de i denne valgkamp meget mere klare i mæglet om, hvad partiet egentlig ønskede. De skrev helt konkret om uddannelsen, hvad de ville afskaffe af den tidligere regerings politik og hvad de selv ville tilføje.

I partiets valgvideo fra 2011, nævnes også miljøet og folkesundheden.¹⁸⁴

Miljøet har i flere omgange været en vigtig sag for Socialdemokraterne, dog er den ofte faldet i baggrunden i debatterne, da Venstre havde formået at styre dagsordenen for medierne. Venstre var dog også op til denne valgkamp, og i løbet af 2007 valgkampen, begyndt at sætte miljøet på dagsordenen.¹⁸⁵

¹⁸³ Socialdemokraterne 2011a, s. 2

¹⁸⁴ Green Copenhagen 2011

¹⁸⁵ Venstre 2011a, s. 13

Folkesundheden fik også en plads i Socialdemokraternes valgkamp. Det var dog ikke sygehusets ventelister, der var fokus området. I stedet var det velfærd i form af livsstilssygdomme som type 2 diabetis og fedme, der var i fokus.¹⁸⁶ Socialdemokraternes mærkesager synes alle at have haft et fælles mønster: investeringer for at skabe profit i længden. Dette synes måske ikke at give mening i forhold til fokuset på sundheden, men her handlede det for Socialdemokraterne om at gøre op med de forskellige livsstilssygdomme for at reducere antallet af sygedag. Blandt andet ved at hæve afgifter på sukkerholdige varer og cigaretter samt investere i oplysningskampagner.

5.4.1.2 Valgkampen

I Socialdemokraternes valgvideo var det store tema, at man som vælger ikke skal stemme på politikerne. Man skal stemme på det, der betyder noget for en. Og dermed indirekte den politiker, der bedst repræsenterer disse værdier. Det er kun i slutningen af videoen, at Helle Thorning-Schmidt kommer frem og siger:

*"Jeg vil gerne opfordre dig, til at bruge din stemme på det, der betyder noget for dig og dine nærmeste. Det er nu det gælder. Stem Danmark videre"*¹⁸⁷

Den øvrige video indeholder ikke nogen politikere, hvilket er en stor forskel fra partiets tidligere videoer, hvor partiets toppolitikere har været med for at fortælle om deres mærkesager.

Som nævnt i det ovenstående afsnit, var Socialdemokraternes politik baseret omkring et "invester nu, tjen på sigt"-princip. I en pjese, *Sammen om Danmark*, stillede partiet selv spørgsmålet: "Hvordan kan det hænge sammen, at I vil bruge penge, når statskassen er tom?".¹⁸⁸ Partiets eget svar var at "[i]nvesteringer giver afkast på bundlinjen".¹⁸⁹ Disse investeringer skulle dog ikke komme fra staten alene. Henrik Sass Larsen sagde i DRs *Mød partierne*:

¹⁸⁶ Socialdemokraterne 2011b, s. 5

¹⁸⁷ Green Copenhagen 2011, 02:23-02:31

¹⁸⁸ Socialdemokraterne 2011c, s. 2

¹⁸⁹ Ibid., s. 2

"[...] vi [...] ber pensionsselskaberne og ATP om at lægge ud. For det er noget vi kalder offentligt-privat samarbejde. Der ønsker vi jo også at engagere dem i, at de er med til at lave offentlige forbedringer. Altså de går med ind i et offentlig-privat projekt, der er med til at investere i alt lige fra broer eller til kloaker eller til hvor vi nu en gang kan aktivere pengene henne"¹⁹⁰

Socialdemokraterne gik i denne valgkamp meget ind for, at samfundet skulle stå sammen om skabe vækst i landet igen. Det betød også et relativt upopulært forslag om, at hæve den generelle arbejdsuge fra 37 timer til 38 timer, det vil sige 12 minutter ekstra om dagen.

I deres valgkamp brugte Socialdemokraterne også ressourcer på at kritisere den siddende regerings håndtering af blandt andet den offentlige sektor, hvor regeringen ifølge Helle Thorning-Schmidt:

"[...] har været sjusket for at bruge et mildt ord om den offentlige sektor. De har kastet penge ud i aktivering, der rent faktisk ikke virker. Altså rigsrevisioner siger, at i bedste fald har den ikke været skadelig for de ledige, men den har ikke fået en eneste ledig i arbejde"¹⁹¹

Det var dog ikke den offentlige sektor, der fyldte mest hos Socialdemokraterne. Det var derimod regeringens planer om gradvist at fjerne efterlønnen, der blev angrebet. I DRs *Duellen* den 2. januar sagde Helle Thorning-Schmidt således:

"Men vi er jo også lige nødt at forstå, hvad det er du har lagt frem og fortælle danskerne, hvad det er for konsekvenser, det egentlig har det forslag. Og jeg har svært ved at se, altså en der skal lægge tag, eller stå og gøre rent, der er 70 år og det er jo det I be'r folk om og det synes jeg er et voldsomt, at man først føre en økonomisk politik som I har gjort. Som ikke er holdt. Man har ikke holdt de planer man har lagt. Og så siger man "hovsa, nu er der for mange ude af

¹⁹⁰ Danmarks Radio 2011a, 01:27-01:48

¹⁹¹ Danmarks Radio 2011b, 20:53-21:08

arbejdsstyrken” og så er det pludselig efterlønnen, der skal betale”¹⁹²

Efterlønnen var ikke en decideret mærkesag for partiet og fik kun opmærksomhed, da det kom frem, at Venstre og regeringen arbejdede med et forslag, der reelt betød, at det var efterlønsmodtagerne, der skulle betale for, at den danske stat kunne spare i eftermæglet af finanskrisen. Forslaget gav Socialdemokraterne mulighed for at inddrage deres ideologiske baggrund i forhold til at ville beskytte arbejdernes interesser.

Socialdemokraternes valgkamp var i 2011 i langt højere grad end 2007 præget af, at Helle Thorning-Schmidt var ansigtet ud af til. I samme stil som Anders Fogh Rasmussen i 01, 05 og 07 valgkampene, stod Helle Thorning-Schmidt nu som den eneste politiker i Socialdemokraternes valgvideo og hun gjorde sig dermed til indbegrebet af Socialdemokraterne. I modsætningen til Anders Fogh Rasmussens valgvideoer, inddrog Socialdemokraterne også deres vælger i videoen. Ikke til at stille spørgsmål, men til at fortælle, hvorfor man som vælger skal stemme. Ikke på Socialdemokraterne som udgangspunkt, men derimod det, der betyder noget for en. De forskellige emner i videoen gjorde det naturligvis klart, at Socialdemokraterne lå inde med alle de værdier, du som vælger kunne have. Der er da også en kort tekst i slutningen af videoen, hvor der står *”Danmark skal videre. Stem på Socialdemokraterne”*.¹⁹³

Socialdemokraternes valgkamp var ligeledes i højere grad end 2007 valgkampen præget af mudderkast. Partiet brugte flere ressourcer på at miskreditere det arbejde den siddende regering havde gjort end tidligere. Men samtidig forholdte de sig også troligt til deres egne mærkesager og gjorde meget ud af at promovere dem samt forklare, hvordan netop deres politik kunne hjælpe Danmark ind i fremtiden.

5.4.1.3 Elite og folk

For Socialdemokraterne udgjorde ”folket” i denne valgkamp i høj grad dem, der står til at skulle overtage i fremtiden. Vælgerne ved dette valg var også en del af

¹⁹² Danmarks Radio 2011b, 08:13-09:13

¹⁹³ Green Copenhagen 2011, 02:31-02:33

folket, men deres store fokus på investeringer, især på uddannelsesområdet, vidner om et fremtidssyn, hvor borgerne i dag skal hjælpe Danmark og den næste generation ind i bedre tider. Da Venstre introducerede deres forslag om en gradvis afskaffelse af efterlønnen, gik Socialdemokraterne i forsvarsposition, i forhold til vedligeholdelsen af efterlønnen, på arbejdernes vegne. Især personer med specialiseret uddannelser og faguddannelser stillede Socialdemokraterne op som stemme for.

Elite begrebet blev, som det har været tilfældet i tidligere valgkampe, udfyldt af regeringen og Venstre i særdeleshed. Regering og Venstre blev i denne valgkamp, som nævnt i ovenstående afsnit, beskyldt for at føre en økonomisk uansvarlig politik. Dette skal ses i lyset af skattelettelserne som det danske samfund, ifølge Socialdemokraterne¹⁹⁴, ikke havde råd til.

Det var dog ikke kun den siddende regering, der blev anset som usund for den danske velfærd og det danske samfund. Også akademikerne var et problem. Eller rettere, de økonomer og akademiker, der ikke har nogen relation til eller forståelse for det hårde fysiske arbejde som, eksempelvis en taglægger, står med hver dag. Helle Thorning-Schmidt sagde i Duellen den 2. januar:

*"Vi er jo nødt til at erkende, at der er nogen der har et mere fysisk krævende arbejde. Som har andre arbejdstider end for eksempel alle de akademiker, som hele tiden siger vi kan bare afskaffe efterlønnen med et snuptag"*¹⁹⁵

Det er ikke de akademiker, der er med til at skabe jobs og vækst i det danske samfund, der er problemet. Tværtimod. Det er de akademikerer, der sidder på et kontor og ser på tallene og ikke ser på menneskene bag. Det kunne eksempelvis være akademikerne der sidder i den liberale tænketank Cepos.

5.4.1.4 Socialdemokratisk populisme i 2011

I højere grad end nogensinde før, havde Socialdemokraterne inddraget den moderne populisme i deres valgkamp. Partiet fandt en stærk formand, der tog styringen som partiets ansigt ud af til i form af Helle Thorning-Schmidt. Partiet

¹⁹⁴ Danmarks Radio 2011b, 28:10-28:15

¹⁹⁵ Ibid., 08:25-08:36

førte en klar kontraktspolitik, hvor de kom med nogle klare mål for, hvad de ville såfremt de fik regeringsansvaret. Derudover var der en klar strategi i forhold, hvordan partiet vil skabe vækst.

Da Venstre kom frem med deres forslag om en gradvis afvikling af efterlønnen vendte Socialdemokraterne imidlertid tilbage til deres ideologiske baggrund med et fokus på arbejderne. Dette gjorde sig dog kun gældende når emnet handlede om efterlønnen.

Socialdemokraterne må dog siges i langt størstedelen af valgkampen at have forladt deres ideologi for i stedet at vinde vælgere. Først og fremmest med en forlængelse af arbejdsdagen med 12 minutter, der ikke havde den store opbakning i samfundet. Dernæst en lovning om forhøjning af forskellige afgifter på nogle vare. Det var ikke deres ideologi, der var drivkraften bag Socialdemokraternes valgkamp. Derimod lyttede partiet til hvad vælgerne efterspurgte. En måde hvorved der kunne skabes vækst. Socialdemokraterne førte, skønt ikke de mest populære idéer, en populistisk politik i denne valgkamp. Dette synes paradoksalt, men skal ses i den sammenhæng, at partiet gav vælgerne hvad de ville have. En mulig løsning på hvordan landet skulle ovenpå igen efter Finanskrisen. I sidstes ende var hverken Socialdemokraterne eller Venstre specielt populære i denne valgkamp.

5.4.2 Venstre

Efter otte år med Anders Fogh Rasmussen ved roret, fik Venstre den 17. maj 2009 en ny formand og den 9. april samme år fik Danmark en ny statsminister, Lars Løkke Rasmussen. Løkke Rasmussen havde tidligere været indenrigs- og sundhedsminister og senere finansminister under Anders Fogh Rasmussen. Lars Løkke Rasmussen overtog statsministerposter på et utroligt uheldigt tidspunkt, hvor Finanskrisen brød ud, hvilket betød en kraftig nedgang i den danske økonomi og beskæftigelse.

Valget resulterede som nævnt i, at Venstre, og den øvrige VKO-regering, mistede regeringsansvaret. Trods dette mistede Venstre ingen mandater. Tværtimod gik de et mandat frem med en stemmetilslutning på 26,7%.¹⁹⁶

¹⁹⁶ danmarkshistorien.dk 2015d

Venstre gik således til valg på en fortsat økonomisk vækst samt en sund økonomi som baggrund de danske værdier.

5.4.2.1 Mærkesager

Som nævnt gik Venstre til valg på en sund økonomi, der skulle ligge til grund for det "særlige danske samfund", som Lars Løkke Rasmussen kaldte det i partiets valgvideo.¹⁹⁷ Det særlige danske samfund dækkede over flere elementer: velfærd, stabile skatter og afgifter, uddannelse og forskning samt børne- og ældrepleje.¹⁹⁸

Dele af Venstres politik mindede meget om den de førte i 2007. Igen kom Kvalitetsreformen¹⁹⁹ op, men denne gang med en indrømmelse af, at regeringen ikke nåede i mål, så det i denne omgang handlede om at færdiggøre arbejdet.²⁰⁰ En af de pointer Venstre gjorde meget ud af igennem valgkampen var, at Danmark ikke var konkurrencedygtigt nok i forhold til den øvrige verden. Lars Løkke Rasmussen sagde i DRs *Mød partierne*:

*"Danmark er for dyrt et land at producere i og derfor kan opskriften jo aldrig være, at vi skal gøre det dyre at være dansker [...] For det får jo bare danskerne til at vende sig til deres arbejdsgivere og sige "vi vil gerne have mere i løn" og så taber vi konkurrence"*²⁰¹

I samme program fik partiet muligheden for at vælge et emne, de så som særligt vigtige. Venstre valgte, repræsenteret af formand Lars Løkke Rasmussen og indenrigs- og energiminister Lykke Friis, at sætte fokus på skat. For Venstre var målet, at det ikke må blive dyrere at drive virksomhed i Danmark. Det betød dog også, at nogle energiafgifter ikke kunne sænkes, da de skulle bruges som et

¹⁹⁷ Venstre 2011b

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Kvalitetsreformen kom første gang på tale i forbindelse med valgkampen i 2007 var Venstres forsøg på at effektivisere den offentlige sektor med et fokus på renoveringer af bygninger og reducere af bureaukratiet for at lette arbejdsdagen for de offentligt ansatte.

²⁰⁰ Venstre 2011c, s. 5

²⁰¹ Danmarks Radio 2011c, 03:34-03:49

incitament for virksomhederne, til at gå over til bæredygtig energi og dermed nedsætte det danske forbrug af fossilebrændstoffer.²⁰²

Ligeledes måtte det ikke blive dyre for de danske boligejere:

*"Det er jo dét valget handler om. Det handler jo om hvorvidt vi skal holde en kurs for Danmark, hvor Danmark kan betale regningerne efterhånden som de forfalder, så vi ikke skal vende os mod danskerne. Og du kan pakke det ind i alle mulige former for skatter og afgifter, men gør du det dyre at være dansker, så gør du det også svære at være boligejer"*²⁰³

For at undgå, at det bliver dyre for boligejerne valgte regeringen at lave ændringer på nogle andre steder blandt andet efterlønnen som de, som bekendt, ville afvikle gradvist over en årerække.²⁰⁴ Lars Løkke Rasmussen sagde selv i DRs *Duellen*, at han godt var klar over, at det ikke ville være et populært forslag, men derimod et nødvendigt forslag.²⁰⁵ Denne tankegang var meget gennemgående for partiets valgkamp. Det var ikke nødvendigvis de mest populære metoder, der blev fremsat, men det var de, efter Venstres opfattelse, nødvendige metoder, for at fastholde dansk vækst.

I denne valgkamp tillagde Venstre sig også en helt ny holdning. Det handlede ikke længere om, at holde udenlandsk arbejdskraft og multinationale virksomheder ude af landet. I stedet skulle disse virksomheder ses som en gode for dansk økonomi og dansk vækst.²⁰⁶ Dette spillede også overens med partiets fokus på at gøre det billigere at drive virksomhed i Danmark samt forståelsen af, at vi i fremtiden ville komme til at mangle arbejdskraft.

Et mere konkret forslag fra Venstre om, hvordan den danske offentlige sektor skulle styrkes efter denne valgkamp, var oprettelsen af et moderniseringsministerium:

²⁰² Danmarks Radio 2011c, 18:58-22:48

²⁰³ Ibid., 11:23-11:40

²⁰⁴ Ibid., 05:23-06:02

²⁰⁵ Danmarks Radio 2011b, 01:25-02:07

²⁰⁶ Venstre 2011c, s. 7-9

”Vi er blandt andet nødt til at lave et moderniseringsministerium, som simpelthen kan gå på jagt efter, at vi bruger pengene bedre i den offentlige sektor. Fordi vi har ikke så mange flere penge”²⁰⁷

Venstres mærkesager var generelt præget af en forsigtighed og en uvilje mod at oprette yderligere offentlig gæld, da denne i sidste ende skulle betales af borgerne. Derfor var der også kun et lille fokus på egentlige investeringer af nogen art i Venstre valgkamp. Derimod var fokus mere på oprydning i de forskellige skatter, afgifter og reformer, der ikke tjente noget formål. Hvordan det blev vurderet hvilke skatter og afgifter, der ikke tjente noget formål blev ikke yderligere specificeret.

Kun på et område, var Venstre villige til at investere et større beløb, nemlig på uddannelses- og forskningsområdet. Lykke Friis påpegede i *Mød partierne*, at partiet var indstillet på at investere 19 milliarder kroner ekstra i uddannelse og forskning i 2012 i forhold til i 2001.²⁰⁸

5.4.2.2 Valgkampen

Som det var tilfældet med Socialdemokraternes valgkamp var et omdrejningspunkt for Venstre at styrke økonomien. Venstre gik dog til denne opgave helt anderledes end Socialdemokraterne. Venstre ville spare og gå langsomt frem, mens Socialdemokraterne ville være aggressive med at låne penge til at sætte gang i investeringer og dermed vækst.

Lars Lykke Rasmussen sagde i DRs *Duellen*:

”Der synes jeg vi har det grundlæggende problem demokratisk, at jeg har vist hvad det er for et problem Danmark har de næste ti år, jeg har lagt en løsning frem, som ikke er fluffy. Som ikke er berørende på at nogle andre, på et andet tidspunkt man ikke kan få at vide hvornår, skal mene noget man ikke kan få af vide hvad er, men som er helt konkret. Du forsøger at bilde danskerne ind, at krisen ikke har gjort nogen forskel. At alt kan fortsætte som det var. At det der er den

²⁰⁷ Danmarks Radio 2011c, 16:43-16:54

²⁰⁸ Ibid., 03:57-04:35

fri verdens største offentlige sektor bare skal blive endnu større for lånte penge. Det synes jeg ikke er ansvarligt”²⁰⁹

Venstres valgkamp var bygget op om ideen om en sund økonomi. Hvilket betød, at de måtte træffe nogle upopulære valg som afskaffelsen af efterlønnen. En sund økonomi betød for Venstre, at boligejerne var sikre, og at de ikke endte med at skulle betale ekstra.²¹⁰

I denne valgkamp blev det også meget tydeligt, at markedsdemokratiet var blevet et meget fast og stabilt element i Venstres politiske virksomhed. Som I tidligere valgkampe var det kun partiets formand, der optrådte i partiets valgvideo. I denne omgang tilføjede de dog en ekstra dimension ved at inddrage ”forbrugerne” i videoen. Partiets vælgere i videoen dækkede alt fra den studerende til folkeskolelæreren over i den klassiske vælger i form af landmanden.²¹¹ Lars Løkke Rasmussen sagde endvidere i DRs *Mød partierne*:

”[...] vores politik[...] det er jo ikke en, der ta’r farve af om vi er i regering eller opposition. Vi har sådan set gjort en dyd ud af at gi’ danskerne nogle ærlige svar også nogle svære svar om efterløn og dagpenge og folkepension inden der var Folketingsvalg. De synspunkter har vi, valgkamp eller ej”²¹²

Venstres valgkamp var i 2011 tydeligt fokuseret på at vise partiet som folkets parti samt et parti, man som vælger kan stole på fortsætter den samme kamp uanset om, det er i opposition eller ej.

Generelt for Venstres valgkamp var et fokus på boligejerne. De forskellige mærkesager handlede for Venstre om, at det stadig skulle være muligt for boligejerne at blive i deres hjem uden at skulle betale ekstra. Valgkampen bar dog også præg af, at Venstre ikke længere var fuldt ud på erhvervets side i forhold til skatter og afgifter, men i stedet valgt at beskatte erhvervet for at spare den almindelige dansker for yderligere omkostninger.

²⁰⁹ Danmarks Radio 2011b, 26:49-27:20

²¹⁰ Danmarks Radio 2011c, 11:23-11:40

²¹¹ Venstre 2011b

²¹² Danmarks Radio 2011c, 24:57-25:11

5.4.2.3 Elite og folk

Venstre havde ikke udset sig en korrump elite i denne valgkamp. Derimod var der tale om en uansvarlig elite. Næmlig Socialdemokraterne og deres partnere i oppositionen. Som Lars Løkke Rasmussen sagde til Helle Thorning-Schmidt i *Duellen*:

*"Du forsøger at bilde danskerne ind, at krisen ikke har gjort nogen forskel. At alt kan fortsætte som det var. At det, der er den fri verdens største offentlige sektor bare skal blive endnu større for lånte penge. Det synes jeg ikke er ansvarligt"*²¹³

Venstre fremstillede generelt oppositionen som uvidende og som værende på grænsen til tåbelige, med forslag, der mangler forklaring på, hvordan de skal føres ud i livet. Især de 12 ekstra minutter, som Socialdemokraterne foreslog, blev angrebet af Venstre, for at mangle en eksekveringsplan udover samtaler med fagbevægelserne.²¹⁴ Derudover så Venstre det også som et problem, at Socialdemokraterne i høj grad var villige til at stifte yderligere gæld for at realisere deres mål.²¹⁵

I forhold til folket var det især boligejerne, som allerede nævnt, der fyldte i Venstres valgkamp. Også på bekostning af erhvervslivet, som ellers tidligere havde været en vigtig del af Venstres politik. Det var naturligvis ikke kun boligejerne Venstre interesserede sig for, men hele den danske befolkning. Det var dog en politisk strategi fra Venstres side at lægge det primære fokus hos boligejerne, da de som gruppe udgjorde lidt over halvdelen af hele den danske befolkning med 3.327.177 boende i egen bolig pr 1. januar 2011.²¹⁶ Derudover var der i forbindelsen med Finanskrisen store bekymringer omkring hele boligmarkedet.

²¹³ Danmarks Radio 2011b, 27:00-27:20

²¹⁴ Ibid., 13:15-13:20

²¹⁵ Ibid., 12:12-12:13

²¹⁶ Danmarks Statistik 2015

5.4.2.4 Venstre populisme i 2011

I modsætningen til tidligere forsøger Venstre sig ikke med den voldsomme kontraktspolitik. Partiet lovede til gengæld at færdiggøre noget af det arbejde de startede på efter sidste valgkamp, der blev stoppet på grund af Finanskrisens indtræden. Men ser man bort fra den manglende kontraktspolitik, anvendte Venstre den samme taktik som ved tidligere valg. En troværdig formand, der havde vist sit værd i Folketinget og kunne være et ansigt ud af til. Lars Løkke Rasmussen havde dog nogle få sager under bæltet, blandt andet nogle bilag fra tiden som amtsborgmester, der viste et privat forbrug finansieret med offentlige midler. Han formåede dog at feje sagen nogen lunde til side og fortsætte som formand uden de store problemer.²¹⁷ Derudover fortsatte partiet med nogle få klare mærkesager – en sund økonomi og konkurrence dygtighed. Partiet fortsatte med andre ord deres politik inden for den moderne populisme. I denne valgkamp mere end de tre foregående bliver ideologiske betænkeligheder sat i baggrunden. Der er ikke nogen klar ideologisk bevæggrund for deres politik i denne valgkamp. Ikke engang deres valg om at spare kan siges at tilhøre et bestemt ideologisk ståsted.

Det eneste, der kan siges at være en smule ideologisk er Venstres fortsatte støtte til en fast og fair udlændingepolitik, som de alligevel blødte lidt op på ved at ville gøre det mere attraktivt for udenlandsk arbejdskraft og komme til landet.²¹⁸ Der kan dog i den forbindelse argumenteres for, at det politiske landskab i Danmark har gjort en fast og fair udlændingepolitik til en fællespolitik for alle på nær de yderste fløjpartier, der ønsker henholdsvis yderligere opblødning eller yderligere stramninger på feltet.

Partiet var med andre ord et klart midterparti, der forsøgte at samle så mange vælgere bag sig som muligt for at kunne fortsætte som det ledende regeringsparti.

²¹⁷ Als & Mørch 2015, s. 263-266

²¹⁸ Venstre 2011c, s. 9

6 Hvordan ændrede populismen sig i løbet af 00'erne?

Dette kapitel skal ses som specialets diskussionskapitel. Kapitlet vil være opdelt i de fire begreber der blev præsenteret i kapitel 3. Formålet er, at dette kapitel er at diskutere de resultater der blev fundet i foregående kapitel og undersøge hvordan en eventuel udvikling kommer til udtryk i valgkampene.

6.1 Elite og folk

Igennem valgkampene havde de to partier nogle meget klare "eliter". Socialdemokratiet havde en "økonomisk elite" og Venstre havde en "intellektuel elite". Socialdemokratiets økonomiske elite var repræsenteret af partierne på den politiske højrefløj med særligt fokus på Venstre og dem, der ifølge Socialdemokratiet, blev forgyldt af deres skattepolitik, nemlig landbruget, virksomhedsejerne og de rigeste i landet, på bekostning de almindelige arbejdende danskere. I 2011 tilføjede Socialdemokratiet en "intellektuel økonomisk elite" i form af de akademikere, der bare sidder bag skrivebordene og ser på tallene og bestemmer hvor pengene skal tages fra. Omvendt bestod Venstres intellektuelle elite af partierne på den politiske venstre fløj, med særligt fokus på Socialdemokratiet. Venstre beskrev igennem samtlige valgkampe Socialdemokratiet og den tidligere SR-regering som uærlige og uden nogen sans for, hvad den almindelige LO-familie havde af problemer i hverdagen. Men hvorfor overhovedet se på hvem eliten er? Er det ikke bedre at se på, hvem der udgør "folket"? Ved først at identificere eliten, bliver det, efter min opfattelse, væsentligt nemmere at identificere hvem folket er. Som det blev nævnt i kapitel 3 bliver begrebet "folket" opdelt i tre af Margaret Canovan. Denne tilgang giver især mening da analysen har vist, at begrebet kan variere i forhold til emnet. Venstre opererede således med folket på et nationalt niveau når de taler om udlændingepolitikken, mens de behandler folket som en bestemt *gruppe i befolkning* eksempelvis de ældre eller børnefamilierne. Socialdemokratiet opererede ligeledes med flere versioner af folket. Som Venstre definerede de også *nationen* som folket i forbindelse med

udlændingebatten, men i modsætning til Venstre var den socialdemokratiske opfattelse ikke, at det var et problem med flygtningene, så længe vi som nation var i stand til at integrere dem. Socialdemokratiet synes i realiteten at anvende samtlige måder at opdele folket på. I stil med Venstre bruger de også *specifikke grupper* i befolkningen som de ældre og børnefamilierne, men i modsætningen til Venstre har Socialdemokratiet i 2011 valgkampen et fokus på *den almindelige dansker*, det store flertal i befolkning, der ikke har noget at skulle have sagt fordi nogle få intellektuelle akademikere i en rapport har fastslået, at staten kan spare mange penge ved at udfase efterlønnen.

Men hvorfor er det overhovedet vigtigt at definere nogle af begreberne? Fordi politikerne er nødt til at vide, hvem de skal henvende sig til. For at et parti kan sælge deres politik til vælgerne, skal de vide hvem "kunden" er. Derudover kan det antages, at politikerne er interesseret i at skabe en følelse blandt vælgerne om, at der bliver talt direkte til dem. Når Venstre og Socialdemokratiet går ud og lover bedre forhold for de ældre og tilføjer detaljer som ægtefæller og familie, kan det skabe en følelse hos den ældre, der står og skal på plejehjem, at der bliver tænkt specifikt på vedkommende. Hvis "folket" derimod defineres som hele den danske befolkning, skulle fokus måske i stedet lægges på de økonomiske incitamenter for at gennemføre en bestemt politik, som det var tilfældet med udlændingebatten, hvor Venstre påstod, vi som nation ikke havde råd til at integrere den mængde flygtninge, der kom til landet.

Begreberne "elite" og "folk" er således instrumentale i nogen form for politisk debat, da politikerne skal vide, hvem de skal henvende sig til og hvem de skal samle vælgerne imod.

6.2 Den karismatiske leder

Og den bedste til at samle vælgerne er lederen af partierne. Men hvilken rolle spiller han eller hun? Og hvorfor er vedkommende så vigtig? Der kan ikke være nogen tvivl om, at Anders Fogh Rasmussen i sin tid som formand for Venstre havde den ultimative kontrol med partiets politik. I 2001 og 2005 valgkampene talte han stadig om "vi i Venstre", mens han i 2007 i stedet bliver synonym med Venstres politik:

*"Jeg lægger jo mine ting åbent frem for vælgerne inden valget og det vælgerne ved det er, at det jeg siger før et valg, det jeg lover før et valg, det agter jeg faktisk at stå ved og gennemføre efter valget"*²¹⁹

Denne udvikling kunne allerede ses tilbage i 2001-valgkampen, hvor Anders Fogh Rasmussen i partiets valgvideo starter ud med at sige: *"Jeg lovede mig selv og dermed også vælgerne at efter valget skulle ingen kunne beskyldes hverken Venstre eller mig for løftebrud"*²²⁰. Her laver han en distinktion mellem sig selv og Venstre. I 2005-valgkampen stod han mere som en del af partiet, selvom det stadig kun var ham der blev fremhævet i partiets valgvideo. Om det har været en bestemt partistrategi kun at markedsføre sig på formanden skal forblive usagt, men der er meget der tyder på det, eftersom de fortsatte denne strategi da Lars Løkke Rasmussen overtog pladsen som partiets formand.

Venstre skabte i deres valgvideoer et image af en stærk leder, der havde kontrol med partiet, men som også havde en troværdighed over sig. I samtlige valgplacater, med undtagelse af én fra 2001, er det kun formanden for partiet der optræder på billederne. Ligeledes fokuserer valgvideoerne også kun på partiets formand og dennes interaktion med vælgerne. Med hensyn til 2011-valgvideon skiller denne sig ud fra de tre foregående i den forstand, at der ikke er nogen interaktion mellem formanden og vælgerne. Vælgerne har en mere prominent plads i denne valgvideo, hvor de fortæller hvorfor de stemmer på Venstre, hvor Lars Løkke Rasmussen kun optræder for at fortælle hvordan en stemme på Venstre er en stemme på en sund økonomi, der skaber sikkerhed i de danske hjem.²²¹

Hvor Venstre allerede fra 2001 førte valgkamp baseret på formandens karisma, holdte Socialdemokratiet stand mod den markedsføring helt frem til 2007. Når jeg påstår, at de har holdt stand mod markedsføringen skal det ikke forstås som, at jeg ser markedsføringen som en negativ udvikling. Det skal forstås i den forstand, at Socialdemokratiet i både 2001 og 2005 promoverede sig på de forskellige spidskandidater fra partiet og således ikke kun på formanden som Venstre gjorde. Det var først under Helle Thorning-Schmidts tid som formand,

²¹⁹ Danmarks Radio 2007d, 58:07-58:26

²²⁰ Danmarks Radio 2001c, 05:41-05:50

²²¹ Venstre 2011b

at partiet for alvor begyndte at promovere sig igennem en enkelt person. Indtil 2007-valgkampen havde Socialdemokratiets valgvideoer bestået af forskellige klip af socialdemokratiske toppolitikere placeret i forskellige omgivelser uden nogen klar struktur, med en lille overrepræsentation af formanden. I 2007-valgvideoen præsenteres Helle Thorning-Schmidt som front figuren for Socialdemokratiet i kampen mod de nedskæringer Venstre, ifølge Socialdemokratiet, havde gennemført på den generelle velfærd i landet. Videoen fra 2011 minder på mange måder om Venstres. Partiets vælgere fortæller hvorfor det er vigtigt at gå til valg. Men hvor Lars Løkke Rasmussen har cirka to minutters taletid, har Helle Thorning-Schmidt cirka 30 sekunder til sidst i videoen, hvor hun blot opfordre vælgerne til at stemme. Men hvorfor er det så vigtigt, hvem det er, der repræsenterer partiet? Det simple svar skal findes hos Margaret Canovan og hendes beskrivelse af den karismatiske leder. En leder skal kunne samle vælgerne bag sig. Det er vigtigt, at lederen fra et parti fremstår stærk og tillidsvækkende. Hvis han eller hun fremstår usikker og uden kontrol, kan det føre til en manglende tillid fra vælgernes side. Socialdemokratiets valg med at have flere politikere i deres valgvideoer i 2001 og 2005 kan være en måde for partiet at vise, at der er sammenhold internt. Omvendt kan det også forvirre vælgerne, for hvem skal man som vælger lytte til? Skønt Helle Thorning-Schmidt blev fremstillet som den stærke samlende leder for partiet opstod der situationer, hvor denne position kunne komme i tvivl. Eksempelvis i DRs Krydsildsinterview i 2007, hvor Steffen Kretz forsøgte at opstille et hypotetisk scenarium, som Helle Thorning-Schmidt ikke formår at forholde sig til, hvorefter partiets politiske ordfører Henrik Sass Lars må tage ordet og give et tilfredsstillende svar.²²² Dette kan også tilskrives, at Helle Thorning-Schmidt i denne valgkamp havde meget begrænset erfaring som politisk leder og med politik på Folketingsniveau i det hele taget. Hun viste sig under alle omstændigheder stærkere i 2011-valgkampen, hvor hun havde haft længere tid til at finde sig til rette med rollen som den politiske "leder" for oppositionen. Venstre oplevede ikke i deres valgkampe lignende situationer som Socialdemokratiet med Helle Thorning-

²²² Danmarks Radio 2007a, 08:39-11:11

Schmidt, hvilket kan have været med til at styrke deres indsats på "brandingen" af deres formand som en stærk person, der har kontrol med partiet. Det var tydeligt fra 2001 frem til Anders Fogh Rasmussen afgang, at det var ham, der havde det sidste ord i forhold til partiets politik. Det var også i 2011 tydeligt, at det var Lars Løkke Rasmussen, der skulle fremhæves som den stærke leder for partiet. Foruden vælgertilslutning var en anden vigtig faktor ved en stærk karismatisk leder, at denne skulle være i stand til at overbevise vælgerne om, hvem "eliten" er. Lederen af et parti har en utrolig vigtig opgave i at overbevise vælgerne om, at de politiske modstandere udgør et problem for den måde hvormed de ønsker at føre politik samtidig med, at han/hun skal forsvare partiets politik som værende i "folkets" interesse. Et eksempel kunne være fra 2005 hvor statsminister Anders Fogh Rasmussen skulle overbevise vælgerne om, at Mogens Lykketoft og den øvrige opposition var en intellektuel elite, hvis politik ville føre til en forringelse i den private families økonomi. Samtidig skulle han forsvare regeringen imod beskrivelsen af regeringen som en "økonomisk elite", hvis eneste formål var at putte penge i lommen på de rigeste i samfundet på bekostning af den almindelige arbejder, der havde fået skåret kraftigt i sine muligheder for at efteruddanne sig til nye arbejdspladser. Den stærke leder skulle, som Cass Mudde definerede det, fungere som facilitator for sit partis valgkamp.

En tredje, og måske i sidste ende et af de vigtigste, arbejdsområder for den karismatiske leder er, at denne skal fungere som bindeledet mellem folket og politikken. Venstre viste sig med Anders Fogh Rasmussen som formand, som et parti der kom ud til vælgerne. Partiets valgvideoer viser mange klip af Anders Fogh Rasmussen ude blandt borgerne, hvor han svare på forskellige spørgsmål fra vælgerne. Ligeledes vises, der klip fra de forskellige valgdebatter han har deltaget i, hvor han interagerer med de tilhørende og får dem til at grine. Med andre ord, de fremstiller ham som en leder, der er interesseret i befolkningen og befinder sig på deres niveau. Dette tætteste Socialdemokratiet kommer på en direkte interaktion med vælgerne i deres valgvideoer er et klip med Mette Frederiksen, der går igennem en daginstitutionens legeplads, hvor der sidder et

enkelt barn med sin forælder.²²³ Omvendt bestod Venstres valgmateriale enten af billeder af formanden stående alene eller et motiv, der illustrerede hvad det givne tema omhandlede. Her var Socialdemokratiet mere effektive fra 2007-valgkampen, hvor der blev brugt billeder af Helle Thorning-Schmidt sammen med ældre eller stående i en klasse fyldt med børn. Hun stod således ude blandt de folk de givne temaer omhandlede. Det kan så diskuteres om det ikke havde været bedre for Socialdemokratiet at bruge mere energi på en valgvideo, hvor man kan se formanden interagere med vælgerne i stedet for billeder.

Der er meget lidt tvivl om, at Venstre i disse fire valgkampe var bedst til at promovere og brande deres formand. Dette hænger sandsynligvis sammen med, at partiet var hurtigere til at inkorporere markedsdemokratiet i deres måde at føre valgkamp på. En anden årsag kunne også være den tydelige inspiration fra Tony Blairs New Labour-bevægelse, der havde meget stor succes i Storbritannien.

Den karismatiske leder spiller i de politiske partier en altafgørende rolle i partiets appel ud til vælgerne. En leder uden karisma fanger ikke vælgerens interesse. En politisk leder står også med det store ansvar at facilitere kampen mod de politiske modstandere. Lederen er konstant i mediernes søgelys og skal derfor have styrken til at overbevise både medier og vælgere om, at deres politik er den eneste rigtige. En leder skal med andre ord "sælge varen".

6.3 Markedsdemokratiet

I takt med at verden er blevet mere markedsorienteret, er det naturligt at det også måtte ske for den politiske scene. Men hvilken betydning har det så haft for den måde der føres politik på i Danmark? Og hvordan har det påvirket politikernes syn på vælgerne?

Valget i 2001 viser med al tydelighed forskellen på to måder at føre politik på. Socialdemokratiet repræsenterede en mere klassisk måde at føre politik på, hvor det var partiet, der var i centrum og hvor formanden kun spillede en relativ lille rolle og hvor de øvrige kandidater fra partiet også blev fremhævet. Partiet præsenterede hele sit politiske program. Samtlige temaer partiet havde

²²³ Danmarks Radio 2005a, 08:40-08:53

på dagsordenen blev lagt frem. Over for denne måde at føre valgkamp stod Venstre. Venstre havde naturligvis et fokus på selve partiet, men samtidig var der et relativt stort fokus på Anders Fogh Rasmussen som repræsentant for partiet med stort set ingen reference til andre kandidater fra partiet. Hvor Socialdemokratiet fremlagde omkring 15 forskellige temaer, havde Venstre kun fem. Derudover havde Venstre, ifølge Tim Knudsen, formået at prime både vælgere og medier til at fokusere på deres få korte og præcise emner.²²⁴ Disse få afgrænsede emner gjorde også Venstre i stand til at føre en effektiv ”kontraktpolitik”. Jeg har brugt begrebet nogen gange i løbet af specialet med hvad det dækker det egentlig over? Tim Knudsen beskriver effektiv kontraktpolitik som bestående af:

1. Få skarpt formuleret temaer – højst fem-seks stykker. Temaerne skal desuden være nemme at huske som reklameslogans.
2. Kontrakten skal både skabe frygt og håb, eksempelvis: ”Økonomien er ved at gå i stykker, men vi kan ændre det”
3. Kontrakten skal gentages i det uendelige som en papegøje, der kun kan ét ord.
4. Tålmodig og vedholdende priming, så partiet har en hvis kontrol med mediernes dagsorden i løbet af valgkampen.
5. Det skal være nemt for vælgerne at konstatere, at kontrakten er blevet overholdt. Eksempelvis var det for borgerne nemt at konstatere, at Venstres skattestop blev indført.²²⁵

Som navnet antyder, er denne måde at føre politik stærkt inspireret af virksomhedernes måde at sælge vare på. Det var meget tydeligt, at Socialdemokratiet efter deres nederlag i 2001 begyndte at få øjnene op for denne måde at føre valgkamp. Således gik partiet i 2005 til valg på en simpel overskrift de fleste vælgere ville kunne forholde sig til: *Made in Denmark*, men som det var tilfældet i 2001 indeholdte denne simple overskrift utroligt mange, set fra et markedsdemokratisk perspektiv, temaer som uddannelse, miljø og ældrepleje. Venstre fortsatte med samme model som i 2001 uden de store

²²⁴ Knudsen 2007, s. 88-89

²²⁵ Ibid., s. 125

ændringer. Vi skal helt op i 2011 førend Socialdemokratiet har fået helt styr på kontraktpolitikken og den markedsdemokratiske måde at føre politik gennem én talsperson og med meget få temaer under én overskrift.

Men det er ikke kun i politikernes ageren i valgkampe, at markedsdemokratiet har sat sine spor. Også måden hvorpå politikerne forholder sig til vælgerne er blevet ændret. Ifølge Tim Knudsen er vælgerne ikke længere "bare" vælgere. I stedet er de blevet transformeret til "kunder", der skal købe politikernes vare. Som jeg har nævnt i kapitel 3, førte denne markedsliggørelse af politikken til, at partierne bruger fokusgrupper og stikprøver for at se, hvordan potentielle vælgere reagerer på forskellige politiske temaer. På denne baggrund kan der også argumenteres for at markedsførelsen af den politiske scene har givet vælgerne det mange populistere ønsker nemlig en form for kontrol med den politik, der bliver ført i landet. Det betyder samtidig også, at politikerne i dag ikke kan slippe af sted med at gøre som de vil, da et brud på den indgåede "kontrakt" vil, teoretisk, blive straffet ved næste valg af vælgerne – kunderne – der ikke fik den lovede vare. Om denne transformation af vælgerne til kunder er en positiv udvikling eller ej er svært at sige. På nogle punkter kan der argumenteres for, at det har givet vælgerne mere indflydelse på nogle områder af den politik, der bliver ført i landet og at politikerne i højere grad er "tvunget" til at lytte til vælgernes interesser. Omvendt har politikerne mulighed for at "skjule" noget af deres politik, hvis ikke det er et tema vælgerne interessere sig for og der kan måske være et overdrevet fokus fra medierne og vælgernes side på de temaer, der i valgkampene blev fremhævet, således anden politik bliver "glemt".

6.4 Nativisme

Det sidste emne der her vil blive diskuteret synes måske ikke at passe synderligt godt med de øvrige emner. Emnet inddrages dog alligevel da det er et fundamentalt element af populismen og fordi det gennem analysen er blevet tydeligt, at Socialdemokratiet og Venstre har to meget divergerende tilgange til dette emne i udlændingebatten og i spørgsmålet om ulandsstøtte.

Socialdemokratiet var uden den mindste tvivl de mest "bløde" i forhold til hvordan flygtninge skulle behandles i vores samfund. Deres humanistiske ideologi trådte tydeligt frem i 2001 og 2005 valgkampen, hvor de havde et stort

fokus på det internationale samfund som en måde at sikre den danske velfærd i fremtiden. Ifølge Socialdemokratiet skulle alle der var i nød – flygtninge – have lov til at komme til landet. Venstre så noget anderledes på den sag. De foretrak i stedet, at eventuelle asylansøgere sager skulle behandles i deres nærmiljø.

Ligeledes skulle vilkårene gøres hårde for flygtninge, med, blandt andet, øgede krav til danskundskaber og integrationsvillighed.

Venstre tillagde sig generelt en væsentligt hårde linje i udlændingebatten på tværs af samtlige valgkampe fra 2001 til 2011. Efter valget i 2001 begyndte Socialdemokratiets linje dog også at blive strammere. Der skulle færre flygtninge til landet og de regler VK-regeringen havde indført skulle ikke ændres. Deres ideologiske grundlag skinnede dog stadig igennem med et ønske om bedre forhold for asylansøgere som eksempelvis muligheden for at bo og arbejde uden for asylcentre samt en insisterende på, at de personer, der har brug for hjælp kan komme og få den.

Når det kommer til ulandsbistanden var de to partier på det nærmeste diametrale modsætninger. Venstre argumenterede for, at vi som nation ikke havde råd til at bruge mere end den af FN foreslåede grænse på ulandsbistanden. Socialdemokratiet argumenterede modsat for, at vi, som det rige land vi nu engang er, har en pligt til at give så meget som muligt til dem, der intet har. Den strammere linje Socialdemokratiet begyndte at argumentere for efter nederlaget i 2001, kan måske ses som en reaktion på den succes Venstre og den øvrige højrefløj havde med det. Den gradvise udvikling, hvor Socialdemokratiets syn på flygtninge blev stadig strammere fra valg til valg kan ses som et yderligere tegn på dette.

Der kan argumenteres for, at hele udlændingebatten var en debat om nationale værdier. Skulle der være et fokus på de nationale værdier – nationalisme – eller skal fokus være på det globale samarbejde? Skal flygtninge for så vidt muligt holdes ude af landet da de er en trussel mod den danske kultur og de danske værdier – xenofobi – eller skal vi tilbyde hjælp til alle der har brug for det og så tilpasse os den nye situation, der måtte opstå?

7 Konklusion

I dette speciale er der blevet arbejdet ud fra problemformuleringen:

Hvilken rolle spiller de populistiske begreber "folk" og "elite" i forbindelse med partierne Socialdemokratiets og Venstres præsentation af sig selv i de danske Folketingsvalg i 2001, 2005, 2007 og 2011? Og hvordan kommer den markedsdemokratiske udvikling inden for politik til udtryk?

Den simple svar på den første del af problemformuleringen er, at "folk" og "elite" er en ekstremt vigtig del af den politiske valgkamp. Partierne bruger disse begreber til at samle vælgerne omkring sig ved at skabe en samhørighed og en fælles modstander. For begge partier gælder det, at de i valgkampene tilpasser deres definition af "folket" til det emne der diskuteres. Er det et emne som udlændingeområdet, der har en effekt på hele nationen bliver "folket" defineret som hele nationen. Er det derimod et emne som ældrepleje eller børnepasning, tilpasse begrebet så det rammer den gruppe i befolkningen for hvem det har betydning.

"Elite" er ligeledes en vigtig detalje for partierne. Dette begreb er dog væsentligt mere fikseret end "folket". Socialdemokratiet opererede med en økonomisk elite, der bestod af Venstre og den øvrige højrefløj samt de grupper, der, ifølge Socialdemokratiet, blev forgyldt af VK-regeringen, på bekostning af den almindelige danske borger. I 2011 blev der ligeledes tilføjet en yderligere elite, der bestod af de akademikere, der sad og analyserede hvor der kunne spares penge i det danske samfund – en intellektuel økonomisk elite. Venstre arbejdede ikke med en økonomisk elite, men i stedet med en intellektuel elite, der havde mistet følelsen med folket. Denne elite bestod af Socialdemokratiet samt den øvrige venstrefløj.

Den anden del af problemformuleringen: "*Hvordan kommer den markedsdemokratiske udvikling indenfor politik til udtryk?*" har ikke et simpelt svar. Den markedsdemokratiske udvikling, eller markedsgørelsen, har ført til mange ændringer i hvordan politik bliver bedrevet. Den største forskel er sandsynligvis professionaliseringen af de politiske partier. Partierne får hjælp fra konsulenter og spin-doktorer til at føre effektive valgkampe. Derudover

anvender partierne i dag fokusgruppeundersøgelser, analyser af befolkningens interesser, analyser af politikernes retorik og så videre. Der er også kommet øget fokus på den individbaseret valgkamp, hvor det ikke i samme grad er partiets politik, der bliver promoveret, men derimod det enkelte individs mærkesager. Med denne promovning af det enkelte individ, er det blevet ekstra vigtigt med en karismatisk leder, der kan skaffe vælgere og hvem partiet kan afspejles igennem. Derudover har vælgerne også ændret betydning. De er blevet "kunder", der skal købe den "vare" politikerne forsøger at sælge, nemlig deres politik. Dette har også betydet, at vælgerne er blevet en væsentligt større del af de politiske beslutninger, der bliver taget. Af de to partier, der har været inddraget i dette speciale var Venstre de første til at acceptere politik som en vare, der skal sælges. De kørte med et stramt program og med et stærkt fokus på Anders Fogh Rasmussen som frontfigur. For Socialdemokratiet tog det noget længere tid at acceptere denne udvikling og det var først i 2007, at partiet for alvor kan siges at have taget del i markedsdemokratiet. Partiet førte valgkamp gennem én frontfigur i modsætningen til tidligere, hvor flere af partiets politikere blev fremhævet. Derudover havde partiet ét klart emne i modsætning til tidligere, hvor hele partiets program blev fremført. Selv partiets valgvideo fremstod mere professionel end tidligere.

Populismen og begreberne "elite" og "folk" har spillet en stor rolle i hvordan de danske partier har ført valgkamp. Vælgerne, og dermed folket, har fået en større indflydelse på den politik, der bliver ført. Derudover har selve formen hvormed der føres valgkamp ændret sig. Politik er blevet en vare og politikerne er i højere grad nødt til at brande deres politik i samme stil som virksomheder skal brande en ny vare for at overbevise vælgerne, der i stadig højere grad sætter spørgsmålstegn ved politikernes beslutninger.

8 Referencer

- Als, Roald & Mørch, Søren (2015): *Nullerne: Danske politikere og deres magtudøvelse i de første ti år af det 21. århundrede*. Politikens Forlag
- Canovan, Margaret (1999): *Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy*. I: *Political Studies*, vol. XLVII, s. 2-16
- Canovan, Margaret (2004): *Populism for political theorists? I*: *Journal of Political Ideologies*, 9:3, s. 241-252
- Fraser, Colin & Burchell, Brendan med Hay, Dale & Duveen, Gerard (2001): *Introducing Social Psychology*. Polity.
- Knudsen, Tim (2007): *Fra Folkestyre Til Markedsdemokrati – Dansk Demokratihistorie efter 1973*. Akademisk Forlag, København.
- Kristensen, Rikke Lund & Hansen, Maja Hagedorn (2017): *S rykker mod højre*. I *Nordjyske Stiftstidende* 24.04.2017, sektion 1, s. 16
- Meret, Susi (2010): *The Danish People's Party, the Italian Northern League and the Austrian Freedom Party in a Comparative Perspective: Party Ideology and Electoral Support*. Aalborg: Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet.
- Meret, Susi (2015): *Charismatic female leadership and gender: Pia Kjærsgaard and the Danish People's Party*. I: *Patterns of Prejudice*, 49:1-2, s. 81-102.
- Mudde, Cas (2004): *The Populist Zeitgeist*. I: *Government and Opposition*, vol. 39, nr. 4, s. 541-563 Blackwell Publishing
- Mudde, Cas (2011): *Radical Right Parties in Europe: What, Who, Why?*. I: *Participation*, vol. 35 nr. 1, s. 12-15
- Socialdemokraterne (2005a): *Made in Denmark: Jobplan 200-2015 – Sammendrag*.
- Socialdemokraterne (2005b): *Overblik. Socialdemokraternes valgkamp 2005*.
- Socialdemokraterne (2005c): *Made in Denmark – jobplan 2005-2015*.
- Socialdemokraterne (2007a): *Vi vælger velfærd*.
- Socialdemokraterne (2007b): *Velfærd – de næste skridt*.
- Socialdemokraterne (2011a): *1 krone gi'r 10 igen*.

-
- Socialdemokraterne (2011b): *Politik – Skole- og informationsmateriale*.
 - Socialdemokraterne (2011c): *Sammen om Danmark*.
 - Socialdemokratiet (2001): *Mennesker først: Fri og fælles i det 21. århundrede*
 - Sørensen, Niels Arne (2003): *New Labour – det ny venstre?*. I Bryld, Claus & Rasmussen, Søren Hein (red.)(2003): *Demokrati mellem fortid og fremtid. En antologi*. Tiderne Skifter. S. 341-357
 - Venstre (2001a): *Tid til forandring*
 - Venstre (2001b): *Venstre siger stop med snak: Udlændingelovene skal til kasseeftersyn*
 - Venstre (2005a): *Valgløfter*.
 - Venstre (2005b): *Fasthold skattestoppet*.
 - Venstre (2005c): *Investér 10 milliarder i forskning og udvikling*.
 - Venstre (2005d): *Forhøj børnechecken og nedsæt prisen på pasning*
 - Venstre (2005e): *Investér 10 milliarder i forskning og udvikling*
 - Venstre (2007a): *Bedre rammer for velfærden*
 - Venstre (2007b): *Bedre rammer for velfærden*
 - Venstre (2007c): *Er du offentligt ansat?*
 - Westlind, Dennis (1996): *The Politics of Popular Identity. Understanding Recent Populist Movements in Sweden and the United States*. Lund University Press
 - Venstre (2011a): *Godt i gang med at forbedre danskernes hverdag: Eksempler på gennemførte liberale mærkesager*.
 - Venstre (2011c): *Fem offensive sigtelinjer for Danmark: Venstres Landsmøde 2011*.

8.1 Online

- AAU. Link: <http://personprofil.aau.dk/profil/100658>
- Bille, Lars & Rüdiger, Mogens (2011a): *Socialdemokraterne*, link: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/socialdemokraterne/>

-
- Bille, Lars & Rüdiger, Mogens (2011b): *Venstre*. Link:
<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/venstre/>
 - Bille, Lars & Rüdiger, Mogens (2017): *Socialdemokratiet. I: Den Store Danske*, Gyldendal. Link:
<http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=161743>
 - Danmarks Radio (2001a): *Partiederrunde*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/478/valg-2001/64981/partiederrunde>
 - Danmarks Radio (2001b): *Krydsild. Socialdemokratiet*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/478/valg-2001/64970/krydsild-socialdemokratiet>
 - Danmarks Radio (2001c): *Krydsild. Venstre*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/478/valg-2001/64971/krydsild-venstre>
 - Danmarks Radio (2005a): *Krydsild – Socialdemokraterne*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/476/valg-2005/23709/krydsild---socialdemokraterne>
 - Danmarks Radio (2005b): *Partiederrunde del 1*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/476/valg-2005/23070/partiederrunde-folketingsvalg-2005-12>
 - Danmarks Radio (2005c): *Afslutningsdebat, Folketingsvalg 2005*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/476/valg-2005/23750/afslutningsdebat-folketingsvalg-2005>
 - Danmarks Radio (2005d): *Krydsild - Venstre*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/476/valg-2005/23748/krydsild---venstre>
 - Danmarks Radio (2007a): *Mød partierne: Socialdemokraterne*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/477/valg-2007/52170/moed-partierne-socialdemokraterne>
 - Danmarks Radio (2007b): *Duellen*. Link:
<http://www.dr.dk/bonanza/serie/477/valg-2007/52176/valg-07---duellen>

-
- Danmarks Radio (2007c): *Partiederrunde- 24.10.2007*. Link: <https://docs.google.com/document/d/1SzFlP7-rOXhJAxkuAmuzsP1sJMa3QWglLT7i0wbBrNg/edit>
 - Danmarks Radio (2007d): *Mød partierne: Venstre*. Link: <http://www.dr.dk/bonanza/serie/477/valg-2007/52187/moed-partierne-venstre>
 - Danmarks Radio (2007e): *Partiederrunde- 13.11.2007*. Link: <http://www.dr.dk/bonanza/serie/477/valg-2007/67282/valg-07-partiederrunde---13112007>
 - Danmarks Radio (2011a): *Mød partierne – Socialdemokraterne*. Link: http://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/tv/record/doms_radioTVCollection%3Auuid%3A9aab6bcd-2f97-457d-a1e0-812d9754b0b6/query/m%C3%B8d%20partierne
 - Danmarks Radio (2011b): *Duellen*. Link: http://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/tv/record/doms_radioTVCollection%3Auuid%3A9b2f8c95-d71a-4a6b-bf86-2ce2bcb5d225/query/duellen%202011
 - Danmarks Radio (2011c): *Mød partierne – Venstre*. Link: http://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/tv/record/doms_radioTVCollection%3Auuid%3Ae8d6d13d-8073-46f8-ac7c-022719c78895/query/m%C3%B8d%20partierne
 - Danmarks Statistik (2015): *Flere bor til leje – Boligopgørelsen 1. januar 2015*. Link: <http://www.dst.dk/da/statistik/nyt/NytHtml?cid=19472#>
 - danmarkshistorien.dk (2015a): *Folketingsvalget 2001*. Link: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/folketingsvalget-2001/>
 - danmarkshistorien.dk (2015b): *Folketingsvalget 2005*. Link: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/folketingsvalget-2005/>
 - danmarkshistorien.dk (2015c): *Folketingsvalget 2007*. Link: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/folketingsvalget-2007/>

-
- danmarkshistorien.dk (2015d): *Folketingsvalget 2011*. Link: http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/folketingsvalget-2011/?no_cache=1
 - Encyclopædia Britannica: *Authoritarianism*. Link: <https://www.britannica.com/topic/authoritarianism>
 - Green Copenhagen (2011): *Socialdemokraternes valgvideo 2011*. Link: <https://youtu.be/ym982vNr2-8>
 - Koch, Carl Henrik (2016): *nativisme. I: Den Store Danske*, Gyldendal. Link: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=130281>
 - Liep, John (2009): *nativisme. I: Den Store Danske*, Gyldendal. Link: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=130282>
 - Lunde, Jens (2010): *Pinsepakken. I: Den Store Danske*, Gyldendal. Link: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=142098>
 - Ritzau (2015): *Valgdeltagelsen dykkede – 85,8 procent stemte*. Link: <http://nyheder.tv2.dk/2015-06-19-valgdeltagelsen-dykkede-858-procent-stemte>
 - socialdemokratiet.dk: *Partiets historie*, link: <https://www.socialdemokratiet.dk/da/partiet/partiets-historie/>
 - venstre.dk (a): *1870 – Venstre dannes*, link: <http://www.venstre.dk/partiet/venstres-historie/1870-venstre-dannes>
 - venstre.dk (b): *1848-1864: Demokratiet opstår*, link: <http://www.venstre.dk/partiet/venstres-historie/1848-1864-demokratiet-opstaar>
 - Venstre (2011b): *Valgvideo*. Link: <https://youtu.be/dhzKSheeC9o>
 - Vestergård, Gunver Lystbæk (2011): *9/11: Hvad frygt gør ved et samfund*. Link: <http://www.au.dk/nyheder/nyhed/artikel/911-hvad-frygt-goer-ved-et-samfund/>